

Role jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států ve 21. století

MICHAL SMETANA

The Role of Nuclear Weapons in the 21st Century U. S. Security Strategy

Abstract: The present paper aims to compare the approaches of the Bush and Obama administrations towards the role of nuclear weapons in the United States security strategy. The author focuses on the Nuclear Posture Review (NPR) reports from 2001 and 2010, employing a detailed comparative analysis of their respective content as well as their implications. The analysis concentrates on broader conceptual issues as well as on the very concrete steps related to specific elements of the United States strategic arsenal. The author argues that the current political discourse, which attributes a nearly revolutionary character to the approach of the Obama administration to the United States nuclear policy, does not fully match the actual dimension of the change between the NPR of 2001 and that of 2010. In fact, the evolution of the United States nuclear strategy maintains its own dynamics in many aspects.

Keywords: Nuclear Posture Review, United States, Barack Obama, George W. Bush, strategy, nuclear weapons, proliferation of weapons of mass destruction, disarmament, deterrence.

V dubnu 2009 představil americký prezident Barack Obama ve svém projevu v Praze ambiciózní vizi světa bez jaderných zbraní, k němuž by měla politika Spojených států i mezinárodní společenství jako celek v nadcházejících letech postupně směřovat (Obama 2009). Jaderné odzbrojení a nešíření jaderných zbraní obsadily přední pozice mezi zahraničněpolitickými tématy Obamovy vlády, což se odrazilo v celé řadě jejich kroků na mezinárodní scéně včetně vyjednání nové bilaterální odzbrojovací smlouvy s Ruskou federací. Vzhledem k těmto okolnostem budilo velké očekávání zveřejnění Obamovy *Nuclear Posture Review (NPR)*, dokumentu, který má za úkol vymezit roli jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii a stanovit cíle a postup administrativy v rámci jednotlivých prvků jaderné strategie (U.S. DoD 2010a).

Historicky první NPR, vydaná administrativou prezidenta Billa Clintona v první polovině devadesátých let, se snažila reflektovat náhlou změnu mezinárodní situace a potřebu definovat funkci amerického jaderného arzenálu po ukončení více než čtyřicetileté bipolární konfrontace se Sovětským svazem. Svoji představu o roli jaderných zbraní v kontextu nových hrozeb v mezinárodněbezpečnostním prostředí představil hned na počátku svého prvního mandátu i Clintonův nástupce v úřadu prezidenta George W. Bush ml. Jeho NPR z konce roku 2001 se stala hnacím motorem pro vývoj americké jaderné strategie v první dekádě 21. století. Právě vůči postupu Bushovy administrativy v této oblasti se vláda prezidenta Obamy do značné míry vymezuje a v rámci politického diskurzu je

Obamův přístup představován jako téměř revoluční změna v dosavadní jaderné politice Spojených států (viz například U.S. DoD 2010b). Následující stať však předkládá tezi, že daný posun ve skutečnosti v mnoha ohledech momentálnímu politickému diskurzu neodpovídá a vývoj americké jaderné strategie si v mnoha aspektech nadále zachovává vlastní dynamiku, kterou ani nová prezidentská administrativa není schopna významně ovlivnit.

Cílem stati je pokusit se srovnat přístup dvou posledních amerických prezidentských administrativ k problematice jaderných zbraní v bezpečnostní strategii Spojených států. Činí tak především prostřednictvím podrobné komparativní analýzy obsahu, významu a dopadu odpovídajících dokumentů NPR, a to jak z širšího konceptuálního hlediska, tak na příkladě zcela konkrétních operativních kroků týkajících se jednotlivých prvků amerického strategického arzenálu. V závěru by měla být zodpovězena hlavní výzkumná otázka: *Představuje nová NPR skutečně radikální změnu v americkém přístupu k jaderným otázkám, nebo je jen přirozeným pokračováním dosavadních trendů?* Součástí odpovědi na danou otázku by mělo být především porovnání, v jakých konkrétních oblastech a do jaké míry se od sebe dané dokumenty liší a zda jejich posun v diskurzivní rovině odpovídá jednotlivým krokům v rámci jaderné strategie.

VÝZKUMNÝ RÁMEC A STRUKTURA ČLÁNKU

Po metodologické stránce je tato stať založena na kvalitativní srovnávací analýze dvou případů – jaderné politiky dvou po sobě jdoucích amerických vlád – v rámci komparativní případové studie. Jako dvě primární jednotky analýzy jsou zkoumány odpovídající dokumenty NPR vydané jednotlivými administrativami s několikaletým časovým odstupem (Global Security 2002; U.S. DoD 2010a), jejich obsah, diskurzivní kontext a následně praktické kroky daných administrativ v klíčových oblastech, kterými se tyto dokumenty zabývají. Výzkum je z epistemologického hlediska pojat interpretativně a jeho hlavním cílem tak je především odhalit detailní komparaci specifické rysy, shody a odlišnosti daných dvou případů.

NPR jsou ze své podstaty poměrně komplexní dokumenty, které se snaží pracovat s vymezením americké jaderné strategie na několika úrovních, propojených různým způsobem. Obsah jednotlivých dokumentů je nutné v první řadě rozdělit na dvě části – deklaratorní, která představuje určitou formu obecné politické deklarace namířené primárně směrem k externím aktérům, a operativní, která je složena z konkrétních instrukcí pro jednotlivé součásti americké administrativy. Deklaratorní část zahrnuje jak vymezení obecných cílů, kterých by měla NPR jako celek dosáhnout, tak deklaratorní politiku, která má za úkol sdělit externím aktérům, jakým způsobem a za jakých podmínek může na straně Spojených států dojít k přímému použití jaderného arzenálu. Oproti tomu operativní části NPR se zabývají konkrétními plány administrativy ohledně počtu jaderných hlavic, skladby strategických nosičů jaderných zbraní, strategické obrany nebo jaderné infrastruktury. Jde tedy o operativní politiku, která by se měla následně odrazit v konkrétních krocích americké vlády.

Deklaratorní rozměr NPR je analyzován v kapitolách „*Cíle NPR a vymezení hrozeb*“ a „*Deklaratorní politika pro použití jaderných zbraní*“. Struktura operativních částí dokumentů vychází ze strategického konceptu „*Nové triády*“, představeného v NPR Bushovy administrativy. Název tohoto konceptu je odvozen od výrazu „*jaderná triáda*“, kterým se od šedesátých let označují tři komplementární strategické útočné systémy – mezikontinentálních balistické rakety (*intercontinental ballistic missiles – ICBM*), balistické střely odpalované z ponorek (*submarine-launched ballistic missiles – SLBM*) a strategické bombardéry (McDonough 2003: 2). Nová triáda posunuje tento koncept dále a umísťuje zmíněnou trojici strategických nosičů jaderných zbraní do kontextu dalších klíčových prvků americké jaderné strategie. Její tři součásti – a jim odpovídající jednotlivé kapitoly této statě – tak tvoří „*Ofenzivní systémy*“, „*Aktivní a pasivní obrana*“ a „*Obranná*

infrastruktura“.¹ Ačkoliv v rámci NPR 2010 se termín Nová triáda již neobjevuje, jsou v ní jednotlivé součásti tohoto konceptu obsaženy a navzdory dílčím rozdílům zůstává nadále faktickým základem pro operativní politiku v jaderné strategii Spojených států i za Obamovy administrativy. V samostatné kapitole „*Bilaterální a multilaterální jaderné iniciativy*“ je analyzován přístup obou administrativ v oblasti smluv a dalších mezivládních iniciativ, které s danými NPR přímo souvisejí. Závěr práce pak shrnuje dosažené poznatky v rámci komparativní analýzy a na jejich základě se pokouší zodpovědět výše uvedenou výzkumnou otázku.

DEKLARATORNÍ ROZMĚR NUCLEAR POSTURE REVIEWS Z LET 2001 A 2010

Cíle Nuclear Posture Reviews a vymezení hrozeb

V širším slova smyslu je úkolem obou NPR vypracovat základní směřování jaderné strategie Spojených států na období pěti až deseti let. V užším pohledu si pak dokumenty kladou cíle v následujících vzájemně propojených oblastech: 1) Přizpůsobení americké jaderné strategie změnám v mezinárodněbezpečnostním prostředí a novým hrozbám z nich vyplývajícím. V tomto ohledu se obě NPR vymezují především proti bezpečnostním paradigmatům období studené války a jim odpovídající jaderné strategii; 2) Zachování či zlepšení jedinečných schopností strategického arzenálu v rámci širších cílů obranné politiky Spojených států; 3) Redukce počtu jaderných zbraní a snížení jejich role v americké bezpečnostní strategii.

V oblasti hrozeb se obě NPR vymezují jak proti obecným fenoménům – horizontální proliferaci zbraní hromadného ničení (ZHN) mezi státní a nestátní aktéry – tak proti konkrétním zemím potenciálně ohrožujícím bezpečnost Spojených států. V kontextu nebezpečí plynoucích ze strany státních aktérů rozlišuje NPR 2001 tři typy hrozeb. *Bezprostřední hrozby* představují například irácký útok na Izrael, severokorejský útok proti Jižní Koreji a konflikt ohledně politického statutu Tchaj-wanu. Ve všech třech případech se tedy jedná o útoky regionálních mocností proti americkým spojencům ve dvou klíčových oblastech amerických zájmů, na Středním východě a ve východní Asii. *Potenciální hrozbou* je vznik nové vojenské koalice proti Spojeným státům nebo jejich spojencům, kde některý ze členů této koalice disponuje ZHN. *Neočekávané hrozby* zahrnují náhlou změnu režimu ve státě vlastním jaderné zbraně, při níž se jaderný arzenál dostane do rukou nové vlády nepřátelské vůči Spojeným státům, a náhlé odhalení vlastnictví ZHN některým z amerických protivníků. Konkrétně je přitom jmenováno pět zemí, které mohou potenciálně představovat všechny tři zmíněné typy hrozeb: Severní Korea, Irák, Írán, Sýrie a Libye, tedy státy, které byly v té době v americkém politickém diskurzu často označovány jako „*darebácké*“ (*rogue states*), primárně vzhledem k jejich snahám o získání ZHN (Bolton 2002). V tomto smyslu jsou v NPR 2010 jako hrozby explicitně zmíněny pouze Severní Korea a Írán, rovněž především v kontextu jejich proliferačních aktivit (U.S. DoD 2010a: 3).

Odlišným způsobem, přinejmenším v rétorické rovině, nahlíží jednotlivé NPR na Čínu. Obě NPR shodně vyjadřují obavy z pokračující čínské modernizace jaderných a nejaderných sil a nedostatku transparentnosti v této oblasti, avšak liší se ve vymezení vzájemného strategického vztahu. NPR 2001 v tomto ohledu vnímá Čínu pouze jako stát, který může představovat bezprostřední či potenciální hrozbu, a staví ji tak v rámci tohoto dokumentu *de facto* na úroveň již zmíněných „*darebáckých států*“ (Global Security 2002: 16–17). Oproti tomu v NPR 2010 je Čína zmiňována jako strategický partner, s nímž je nutné zachovat vzájemnou strategickou stabilitu, a stává se tak v tomto pojetí jakýmsi „malým Ruskem“ (Chase 2010: 11).

Pro obě NPR je charakteristická snaha vymezit se proti studenoválečnému vnímání vzájemných vztahů s Ruskem a jeho vyzdvížení jako strategického partnera v jaderných otázkách – na přímý konflikt je v obou NPR nahlíženo jako na vysoce nepravděpodobný

scénář dalšího vývoje vzájemných vztahů. Zároveň je zde však zmíněna obava o další vývoj ruské jaderné politiky a s tím spojené probíhající modernizace jaderného arzenálu v kontextu upadajících ruských konvenčních sil (Global Security 2002: 17; U.S. DoD 2010a: 4).

Stejně jako v případě Číny vyzdvihuje NPR 2010 i ve vztahu k Rusku jako jednu ze svých priorit zachování vzájemné strategické stability. Tento druh strategického vztahu má dva základní předpoklady: 1) Vyvarovat se možných podnětů, které by mohly vést k nadměrnému zbrojení u druhé strany, jež by zvýšilo napětí ve vzájemných vztazích a mohlo by vyvolat závody ve zbrojení; 2) Nepřipustit možnost účinného prvního úderu jadernými zbraněmi, který by druhá strana nebyla schopna opětovat, čímž by se silně zvýšilo pokušení využít preventivního jaderného útoku v případě vyhocené krize (McDonough 2006: 71–72). Zmíněná kritéria nutně evokují dřívější vztah mezi Spojenými státy a Sovětským svazem, založený na logice *vzájemně zaručeného zničení* (*mutual assured destruction – MAD*), což je v případě Obamovy NPR v příkrém rozporu s tvrzením o „*ukončení studenové války myšlení*“ (U.S. DoD 2010a: 5).

V souvislosti s výše identifikovanými hrozbami si obě NPR kladou za cíl zachovat, či dokonce posílit některé jedinečné schopnosti strategického arzenálu. Konkrétní vymezení těchto schopností vychází v obou případech především z předcházejících dokumentů *Quadrennial Defense Review (QDR)*, což je umístuje do širšího rámce americké obranné politiky (U.S. DoD 2001, 2010b). První z nich je *odstrašení* (*deterrence*), v tomto smyslu tedy schopnost odstrašení vojenské akce ze strany nepřátel Spojených států. S tím úzce souvisí *ujištění* (*assurance*) ve významu ujištění amerických spojenců o vůli a současné schopnosti Spojených států dodržet své závazky a zajistit jejich bezpečnost proti možným regionálním či jiným hrozbám. Klíčovým strategickým konceptem je v tomto případě *rozšířené odstrašování* (*extended deterrence*) neboli snaha o odstrašení útoku proti spojenci. Stejně jako odstrašování útoku proti vlastnímu území (*core deterrence*) je i rozšířené odstrašování konceptem, který je v americké jaderné strategii přítomen *de facto* od jejího vzniku – rozšířené odstrašování invaze sovětských vojsk do západní Evropy bylo primárním úkolem pro americké jaderné zbraně již na samém počátku studené války. V éře po ukončení studené války se pak oba koncepty dočkaly určitých modifikací. Z obou NPR vyplývá, že Spojené státy chápou odstrašování jako flexibilní strategii, použitelnou za určitých okolností proti rozličným typům aktérů (Global Security 2002: 7; U.S. DoD 2010a: 33), v kontrastu s obdobím studené války, kdy bylo odstrašování chápáno téměř výlučně jako odstrašování Sovětského svazu a jeho spojenců.

S konceptem odstrašování úzce souvisí i schopnost *porazit* (*defeat*) protivníka. Předpokládáme-li, že efektivita strategie odstrašování je přímo úměrná tomu, do jaké míry jsme schopni přesvědčit protivníka, že možné důsledky či rizika jeho akce překračují očekávané zisky (Snyder 1961: 35), je *schopnost* jeho definitivní vojenské porážky rozhodně posilujícím odstrašujícím prvkem. V případě jaderných zbraní je však současně jakýkoliv koncept předpokládající jejich použití nad rámec odstrašování vždy do určité míry kontroverzní, zvláště jedná-li se o dílčí bojové mise v kontextu širší válečné strategie. NPR 2001 v tomto směru představuje často kritizované spojení nejaderných a jaderných sil pro efektivní porážku protivníka, kde jaderné síly mají za úkol zneškodnit cíle, které jsou schopny odolat konvenčnímu útoku, jako například některé *zpevněné a hluboko pod zemí ukryté objekty* (*hard and deeply buried targets – HDBT*) (Global Security 2002: 46). NPR 2010 se tomuto spojení v deklaratorní rovině vyhýbá.

Dalším strategickým konceptem, k němuž se obě prezidentské administrativy hlásí, je *odrazení* (*dissuasion*) protivníka od snahy získat či rozvíjet vojenské kapacity, které by mohly potenciálně ohrozit bezpečnost Spojených států. Koncept vychází z myšlenky, že Spojené státy budou disponovat takovými vojenskými kapacitami, že možný protivník bude vnímat snahu s nimi soupeřit jako marnou od samého počátku, a vyhne se tak zbytečným nákladům na budování ofenzivních systémů tím, že k jejich vývoji vůbec nepřistoupí.

Jedná se tedy o koncept, který je v časové posloupnosti vývoje strategického vztahu s možným protivníkem předstupněm odstrašování, a předchází tak materializaci možné hrozby. Na strategické úrovni by tak v rámci tohoto konceptu mělo být možné předejít potenciálně hrozící proliferaci (ať už horizontální, či vertikální) raketové technologie či jiných signifikantních útočných kapacit.² V případě Bushovy NPR je odrazení explicitně zařazeno mezi čtyři hlavní obranné cíle definované příslušnou QDR (*ujištění, odrazení, odstranění, poražení*). NPR 2010 s tímto konceptem pracuje na implicitnější úrovni, především ve vztahu k jaderné infrastruktuře. V plné míře je ovšem tento princip možné nalézt v *Ballistic Missile Defense Report (BMDR)*, který podrobně rozpracovává strategii Obamovy administrativy v oblasti protiraketové obrany, a NPR 2010 tak v tomto ohledu přímo doplňuje (U.S. DoD 2010c: 24, 36).

Veškeré výše zmíněné cíle souvisí s pozitivní úlohou, kterou by jaderná strategie jako celek měla podle NPR zastávat v rámci širší americké obranné strategie. Obě NPR však současně vyjadřují snahu o snížení role samotných jaderných zbraní v celkové bezpečnostní strategii Spojených států, přičemž tato snaha je zároveň spojena i s kvantitativní redukcí jaderného arzenálu. V konceptuálním přístupu k těmto redukcím se ovšem jednotlivé dokumenty liší. NPR 2001 se snaží zasadit snížení počtu jaderných zbraní do rámce kvalitativní změny od přístupu založeného na typu hrozby (*threat-based approach*) k přístupu založenému na potřebných kapacitách (*capabilities-based approach*). Zatímco první zmíněný model odpovídá studenoválečné praxi plánování strategických sil podle vojenských kapacit Sovětského svazu, podle NPR by nyní neměl tento typ plánování záviset na konkrétních protivnících, ale reflektovat možné formy ozbrojeného konfliktu. Konečným cílem je dosáhnout věrohodné odstrašovací schopnosti při nejnižším možném množství jaderných zbraní v souladu s bezpečností Spojených států a jejich spojenců (Global Security 2002: 3).

NPR 2010 oproti tomu označuje momentální redukce jaderných zbraní pouze za jeden z kroků k dlouhodobému cíli, kterým má být kompletní eliminace všech jaderných zbraní v celosvětovém měřítku. Tuto vizi, která myšlenkově navazuje jak na Reaganův návrh na summitu v Reykjavíku v roce 1986, tak na současnou debatu o světě bez jaderných zbraní vedenou osobnostmi jako George Shultz, William Perry, Sam Nunn, Henry Kissinger (Shultz et al. 2008) či Michail Gorbačov (Gorbachev 2007), představil prezident Obama ve svém projevu v Praze v květnu 2009. Již zde však uvedl, že „*tohoto cíle nebude dosaženo rychle – nejspíše ani během [jeho] života*“ (Obama 2009). V tomto smyslu ani NPR 2010 nenabízí žádný konkrétnější časový výhled či podrobný postup, jakým by mělo být v budoucnosti světa bez jaderných zbraní dosaženo. Anne Harringtonová de Santana v tomto směru nabízí vysvětlení, že „*co se na první pohled zdá být podporou odzbrojení, je ve skutečnosti implicitním argumentem ohledně dynamiky nešíření [jaderných zbraní]*“ (Harrington de Santana 2010: 4). Tato interpretace vztahu mezi nešířením jaderných zbraní a odzbrojením je založena na myšlence, že explicitní slib úplného jaderného odzbrojení v dlouhodobém horizontu v souladu s ujednáním článku VI Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (*Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons – NPT*) bude podnětem pro ostatní státy k tomu, aby se v krátkodobém horizontu vzdaly možnosti samy získat jaderné zbraně (Harrington de Santana 2010: 4). Spolu s dílčími kroky týkajícími se kontroly zbrojení a multilaterálních iniciativ v jaderných otázkách je tak možné považovat deklaraci slibu úplného odzbrojení za součást racionální strategie, jejímž cílem je pozitivně ovlivnit chování ostatních států v oblasti jejich vlastního přístupu k jaderným zbraním, především tedy k problému šíření jaderných zbraní.

Deklaratorní politika pro použití jaderných zbraní

Od počátku devadesátých let se v diskurzu týkajícím se americké deklaratorní politiky pro použití jaderných zbraní objevují dvě hlavní vzájemně propojená témata – deklarace záměru nepoužít jaderné zbraně jako první (*no first use policy – NFU*) a aplikace *záměrné nejasnosti (calculated ambiguity)*³ ohledně použití jaderných zbraní, především ve vztahu

k negativním bezpečnostním zárukám (*negative security assurances – NSA*) nejaderným státům.⁴

Během studené války byla NFU součástí deklaratorní politiky Sovětského svazu, avšak Spojené státy ji vzhledem k potřebě odstrašovat možný sovětský konvenční útok nepřijaly. NFU se však ani po konci studené války dosud neobjevila ani v jedné NPR. V případě Bushovy jaderné politiky je tato idea dokonce v přímém protikladu k jím prosazované doktríně preemptivních útoků.⁵ NPR 2001 jako taková sice možnost preemptivních útoků explicitně nezmiňuje, avšak na implicitní úrovni se dá podobné použití předpokládat například v kontextu snah o kvalitativní vylepšení amerického jaderného arzenálu způsobem, který lépe umožní v případě potřeby zlikvidovat protivníkovy kapacity ZHN (McDonough 2003: 2). K přímému spojení tohoto konceptu s jadernými zbraněmi pak dochází v návrhu *Doctrine for Joint Nuclear Operations*, který přímo vymezuje scénáře týkající se ZHN, v nichž by mohly být americké jaderné zbraně preemptivně použity (Kristensen 2005). Pentagon sice tuto doktrínu posléze formálně zrušil, avšak možnost preemptivních a preventivních útoků nadále zůstala součástí interního jaderného plánování (Kristensen 2006). Je tedy možné konstatovat, že preventivní/preemptivní útoky sice během Bushovy vlády nakonec nebyly explicitně zahrnuty do jaderné deklaratorní politiky, avšak neexistence NFU spolu s mnohými náznaky přítomnosti tohoto typu útoků v jaderném plánování a zdůrazňováním jejich významu v rámci širší bezpečnostní strategie vedly k tomu, že je tato možnost považována za její faktickou součást.

Ani v NPR 2010 nakonec nepřevážil názor přijmout v deklaratorní rovině NFU. Hlavním důvodem zde byly především obavy o reakci amerických spojenců spadajících v rámci bilaterálních a multilaterálních bezpečnostních garancí pod americký jaderný deštník (Tertrais 2011). Obamova NPR v tomto ohledu poznamenává, že „*stěžejní rolí amerických jaderných zbraní [...] je odstrašení jaderného útoku proti Spojeným státům, našim spojencům a partnerům,*“ avšak „*Spojené státy [...] nejsou momentálně připraveny přijmout univerzální politiku, že [je to] ‚jediný účel‘ amerických jaderných zbraní*“ (U.S. DoD 2010a: 15–16).

K určitému posunu v daných NPR však dochází v oblasti NSA vůči nejaderným státům. NPR 2001 explicitně vyjmenovává pět států, které v době jejího vzniku nedisponovaly jadernými zbraněmi (Severní Korea, Irák, Írán, Sýrie a Libye), v kontextu „*požadavků na schopnost jaderných útoků*“ (Global Security 2002: 16). Veřejná prohlášení Bushovy administrativy pak v tomto ohledu nadále dodržovala princip *záměrné nejasnosti*. V roce 2002 sice ministerstvo zahraničí potvrdilo platnost NSA, ovšem bezprostředně poté připojil mluvčí ministerstva Richard Boucher prohlášení, že „*pokud bude použita zbraň hromadného ničení proti Spojeným státům nebo jejich spojencům, nevyloučíme žádný specifický druh vojenské odpovědi*“ (citováno dle Bleek 2002). Zpráva ministerstva obrany během druhého Bushova prezidentského mandátu pak potvrdila názor Pentagonu, že „*zachování jaderného odstrašování pouze proti jaderným hrozbám by bylo dramatickou změnou proti zažité praxi a potenciálně by představovalo významné riziko*“ (Foster – Welch 2006).

Obamova administrativa v tomto ohledu přichází se zdánlivě podstatnou změnou, když přímo v textu NPR 2010 zaručuje, že „*Spojené státy nepoužijí jaderné zbraně nebo nebudou hrozit jejich použitím proti nejaderným státům, které jsou smluvními stranami Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a dodržují své povinnosti ohledně nešíření jaderných zbraní*“ (U.S. DoD 2010a: 15). Jak potvrzuje sama NPR 2010 i tisková prohlášení Obamovy administrativy, hlavním důvodem pro tuto formulaci je snaha motivovat ostatní státy k dodržení jejich povinností plynoucích z NPT, a tím posílit režim NPT (U.S. DoD 2010a: 15; Obama 2010). I v tomto případě se tedy jedná o určitou formu strategie pro nešíření jaderných zbraní, kdy se Spojené státy pokoušejí ovlivnit chování ostatních aktérů v oblasti proliferace pomocí politické deklarace svého vlastního chování do budoucna. Prohlášení tohoto typu současně dává určitou váhu cíli NPR snížit roli jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii.

Při podrobnější analýze tohoto prohlášení je však možné zaznamenat celou řadu limitací, kvůli nimž se tento posun v deklaratorní politice jeví jako podstatně méně výrazný. Zaprvé podmínka „*dodržování svých povinností ohledně nešíření jaderných zbraní*“ je velmi vágní formulací, která zcela postrádá vymezení mechanismů, podle kterých by bylo dodržování těchto povinností možné posuzovat. V tomto smyslu se potenciálním cílem pro americké jaderné zbraně – a to i preventivně – může stát stejně dobře Severní Korea, která přímo odstoupila od smlouvy NPT, prokazatelně testovala své jaderné zbraně a hrozí jejich použitím v případě konfliktu, jako Írán, který je pouze v částečném rozporu se svými povinnostmi týkajícími se NPT, jaderné zbraně nevlastní a oficiálně odmítá, že by měl v úmyslu je vyvíjet, či dokonce Sýrie, u které tříleté vyšetřování ze strany Mezinárodní agentury pro atomovou energii potvrdilo odůvodněné podezření z určitých porušení NPT (SIPRI 2012: 16). Tři z pěti států zmíněných v NPR 2001 v kontextu možného amerického jaderného útoku tak *de facto* zůstávají potenciálními cíli pro americké jaderné zbraně i pod deklaratorní doktrínou NPR 2010, přičemž dva z nich prokazatelně jaderné zbraně nevlastní. Zbývající dva státy, tedy Írák a Libye, by přitom v roce 2002 byly vzhledem k jejich tehdejšímu údajným i skutečným proliferačním aktivitám potenciálními cíli i při aplikaci deklaratorní politiky Obamovy NPR. Absence jasně daných mechanismů, které by pomohly definovat, zda se na daný stát bezpečnostní záruky vztahují, sice umožňuje americké administrativě zachovat si v této otázce určitou flexibilitu, ale zároveň významně snižuje hodnotu takových záruk v očích ostatních relevantních aktérů (Du Preez 2002: 72; Walt 2010).

Zadruhé i v kontextu možného útoku zbraněmi hromadného ničení nejaderným státem zcela plnicím své závazky podle NPT si podle NPR 2010 „*Spojené státy ponechávají právo provést jakékoliv úpravy v [negativních bezpečnostních] zárukách, které by mohly být oprávněně vzhledem k vývoji a proliferaci hrozby biologických zbraní a kapacit Spojených států zastavit tuto hrozbu*“ (U.S. DoD 2010a: 16). To potvrdila i bývalá americká ministryně zahraničních věcí Hillary Clintonová, když v rozhovoru pro americkou televizi CBS konstatovala, že v případě útoku biologickými zbraněmi „*jsou na stole všechny možnosti*“ (U.S. Department of State 2010a). Dané záruky se tak v plné míře týkají pouze chemických zbraní, ohledně kterých ministr obrany Gates ve stejném rozhovoru uvedl, že tak jako tak nebylo možné nalézt věrohodný scénář, kde by „*chemická zbraň mohla mít ten druh dopadu, který by vyžadoval jadernou odpověď*“ (U.S. Department of State 2010a).

Celkově je tak možné konstatovat, že ačkoliv v případě NPR 2010 nepochybně došlo k určitému posunu ve vymezení deklaratorní politiky oproti NPR předcházející administrativy, nejde o posun tak radikální, jak by mohla naznačovat některá prohlášení představitelů současné americké vlády. Ačkoliv NPR 2010 vyjadřuje do budoucna cíl „*učinit odstranění jaderného útoku na Spojené státy nebo [jejich] spojence a partnery jediným smyslem amerických jaderných zbraní*“ (U.S. DoD 2010a: 17), stejně jako NPR 2001 nepřijímá NFU, a ponechává tak americkým zbraním i další role v bezpečnostní strategii. I když se NPR explicitně hlásí ke konceptu NSA, v rámci jejich formulace umožňuje současná americká deklaratorní politika stále ještě i preventivní jaderné útoky proti prokazatelně nejaderným státům. V mnoha ohledech si tak i současná deklaratorní doktrína zachovává jistou úroveň *záměrné nejasnosti*.

OPERATIVNÍ ROZMĚR NUCLEAR POSTURE REVIEWS Z LET 2001 A 2010

Ofenzivní systémy

Strategický jaderný arzenál se z pohledu obou NPR dělí dle své připravenosti k použití. Operativně rozmístěné síly (*operationally deployed force*) představují strategické jaderné hlavice přiřazené k jednotlivým strategickým nosičům a připravené k bezprostřednímu použití. Jejich konkrétní množství je vymezeno nejen v jednotlivých NPR, ale především v bilaterálních odzbrojovacích smlouvách s Ruskou federací. Rezervní

(*non-deployed*) síly představují jaderné hlavice v záloze, jež není po technické stránce možné okamžitě použít. Slouží tak především jako pojistka pro případ technického selhání operativně rozmístěných hlavic nebo náhlé změny v mezinárodněbezpečnostním prostředí, která by vyžadovala dodatečné přidání (*upload*) jaderných hlavic na strategické nosiče. Ačkoliv NPR 2010 opakovaně zmiňuje záměr v budoucnu počet rezervních jaderných hlavic snížit (U.S. DoD 2010a: 2, 21, 27), není tato část jaderného arzenálu dosud kvantitativně korigována ani vnitřními instrukcemi v NPR, ani žádnou formou bilaterálních závazků.

V oblasti nosičů strategických jaderných zbraní zachovávají obě NPR jadernou triádu ICBM, SLBM a strategických bombardérů. Koncept jaderné triády je od svého vzniku postaven na nutnosti pojistit se proti odzbrojovacímu prvnímu útoku ze strany Sovětského svazu diverzifikací amerických strategických sil, která Spojeným státům zaručí, že alespoň část jejich jaderného arzenálu přežije a bude schopna za každých okolností provést efektivní odvetný úder proti jejich protivníkovi. Existence jaderné triády má tedy protivníkovi ukázat, že snaha o odzbrojovací první útok je zbytečná, a efektivně ho tak od takového útoku odstrašit (Johnson-Freese – Nichols 2007: 160). Odstrašovací schopnost jaderné triády jako celku je tak větší, než by tomu bylo v případě pouhého součtu jejích jednotlivých součástí (Freedman 1989: 342). Nutným předpokladem je zde zajistit, aby každá ze tří součástí triády byla schopna nezávisle na ostatních dvou provést útok, který bude mít pro protivníka neakceptovatelné následky (Smoke 1993: 109). Spojené státy si tak zachovávají permanentní schopnost efektivního odvetného útoku i v případě, že celá jedna, nebo dokonce dvě části triády budou zničeny protivníkovým útokem či je nebude možné z technických nebo jiných důvodů použít.

Formálně je jaderná triáda součástí americké obranné doktríny již od šedesátých let, avšak během uplynulých desetiletí se mnohokrát debatovalo o možnosti zbavit se jedné z jejích součástí a ponechat si pouze „jadernou dyádu“ (McDonough 2003: 2–3). Tento krok Spojené státy opět zvažovaly i v době přípravy NPR 2010 (Barry 2009), avšak ve výsledném dokumentu k němu nepřikročily a v zájmu zachování strategické stability ponechaly koncept jaderné triády v nezměněné podobě (U.S. DoD 2010a: 20).

Struktura jednotlivých částí jaderné triády se mění postupným evolučním procesem, který však v celkovém vyznění zásadně neovlivní koncept triády jako takový. V případě ICBM přichází NPR 2010 s krokem na první pohled poměrně radikálním, kterým je unilaterální rekonfigurace všech amerických ICBM se samostatně naváděnými hlavicemi (*Multiple Independently Targetable Reentry Vehicles – MIRV*) na ICBM nesoucí pouze jednu jadernou hlavici, kvůli „zvýšení stability jaderné rovnováhy“ (U.S. DoD 2010a: 23). S postupným odstraněním MIRV z amerických ICBM se však počítalo již od devadesátých let a proces rekonfigurace byl zahájen již za předcházející administrativy (Foster – Welch 2006: 17). Počet jaderných ponorek se v rámci obou NPR pomalu snižuje, avšak v dlouhodobém horizontu se předpokládá vývoj jejich nové generace, která současnou třídu *Ohio* nahradí. I přes částečnou rekonfiguraci strategických bombardérů na konvenční roli jsou předpokládány poměrně rozsáhlé investice do jejich technologického vylepšení (Global Security 2002: 42–43; U.S. DoD 2010a: 24). Celkově je u obou NPR evidentní trend postupně redukovat strategické nosiče jaderných zbraní, ovšem spojený s jejich nákladnou modernizací. Obě NPR současně počítají s vývojem nových generací strategických nosičů jaderných zbraní, které v příštích dekádách nahradí ty současné.

Ačkoliv Obama během své prezidentské kampaně opakovaně slíbil, že jedním z jeho cílů v úřadu prezidenta bude zasadit se o to, aby Spojené státy a Rusko zrušily stav plné pohotovosti u svých balistických raket (Kristensen 2010a), tento aspekt operativní politiky zůstává v NPR 2010 nezměněn. Pod argumentem zachování strategické stability zůstává nezměněna dosavadní praxe, kdy je stav plné pohotovosti sice zrušen u strategických bombardérů, avšak zachován jak u ICBM, tak u SLBM (U.S. DoD 2010a: 25–26).

Tento stav je přitom mnohými analytiky považován za nebezpečný relikv studené války, který v současné době již nemá své strategické opodstatnění (viz například Hoffman 2010).

Pouze částečná změna se v NPR 2010 odehrává v otázce taktických jaderných zbraní, které mají obecně nižší výbušnou sílu a nejsou dopravovány na cíl pomocí strategických nosičů, z čehož vyplývá i jejich kratší dosah a předpokládaná použitelnost pouze v rámci teritoriálně omezené oblasti. Po masivní redukci jak počtu, tak druhů taktických jaderných zbraní v devadesátých letech si Spojené státy v uplynulé dekádě zachovávaly dva základní způsoby operativního rozmístění taktických jaderných zbraní: útočné ponorky vyzbrojené jadernou variantou raket s plochou dráhou letu Tomahawk (*TLAM/N*) především posilují rozšířené odstrašování v Asii a jaderné bomby dopravované na cíl vzduchem mají plnit obdobnou funkci pro spojence v Evropě (Perry – Schlesinger et al. 2009: 26). NPR 2010 postupuje v těchto dvou případech odlišným způsobem. Veškeré rakety *TLAM/N*, konec jejichž životnosti byl naplánován na rok 2013, budou odstraněny bez náhrady, a rozšířené odstrašování v Asii tak bude nadále udržováno především pomocí strategických jaderných zbraní nebo ad hoc vysláním bombardérů vybavených taktickými jadernými zbraněmi (U.S. DoD 2010: 28). Necelých 200 taktických jaderných zbraní ovšem Obama administrativa nadále ponechává umístěných na základnách v Belgii, Německu, Itálii, Holandsku a Turecku, plánuje prodloužit životnost taktické varianty jaderné bomby B-61 a pro její případné použití nahradit současné letouny F-16 novějšími F-35.

Zatímco ve Spojených státech na obou stranách politického spektra dominuje názor, že taktické jaderné zbraně v Evropě zůstávají významným prvkem pro efektivitu rozšířeného odstrašování, mnozí analytici často zpochybňují jejich vojenský smysl a věrohodnost použití v případě vojenského konfliktu (viz například Crawford 2009: 208; Civiak 2009: 4). NPR 2010 spojuje otázku dalšího stahování amerických taktických jaderných zbraní z Evropy s rozhodnutím v rámci Severoatlantické aliance, přičemž nový Strategický koncept NATO podmiňuje tento krok reciproční redukcí ruského, výrazně obsáhlejšího taktického jaderného arzenálu (NATO 2010: 7–8). V souvislosti s NATO se jeví jako poměrně kontroverzní i část NPR 2010, která vyzdvihuje možnost nejaderných členů aliance podílet se na jaderném plánování a jejich vybavování bojovými letadly uzpůsobenými pro jaderné mise (U.S. DoD 2010a: 32) – přinejmenším tato, druhá část se zdá v určitém rozporu s Obamovým důrazem na striktní dodržování smlouvy NPT a nešíření jaderných zbraní (Kristensen 2010b).

Při podrobné analýze velikosti a struktury ofenzivních systémů v obou NPR je možné zaznamenat určitý rozpor mezi politickým diskurzem a skutečnou operativní politikou. Obě NPR opakovaně obhajují potřebu ukončení „vztahu s Ruskem založeného na vzájemně zaručeném zničení“ a „studenoválečnického myšlení“ (U.S. DoD 2002, 2010a: 5). V obdobném duchu se nesou i další oficiální prohlášení obou administrativ – například odstoupení od smlouvy ABM bylo mimo jiné ospravedlňováno právě tím, že „*MAD je pasé, jelikož konflikt s Ruskem už neexistuje*“ (Morgan 2003: 250). Jak velikost, tak struktura amerického strategického arzenálu se ovšem nadále zdají být plánovány právě na základě logiky MAD ve vztahu s Ruskou federací. Ačkoliv Pentagon v souvislosti s vydáním NPR 2001 explicitně popřel, že by velikost amerického strategického arzenálu závisela na ruských silách, celkový počet jaderných hlavic a strategických nosičů nemůže mít ze své podstaty jiné strategické opodstatnění než použití v rámci odzbrojovacího nebo odvetného útoku proti Rusku (McDonough 2006: 69–70). Obdobně struktura jaderného arzenálu založená na principu robustní jaderné triády, společně se stavem plné pohotovosti u většiny strategických sil, odpovídá v plné míře základnímu předpokladu MAD, kterým je zaručená schopnost odvetného útoku i v případě masivního odzbrojovacího útoku ze strany Sovětského svazu. Potřeba zaručené schopnosti odvetného útoku je konečkonců zmíněna i přímo v NPR 2010, a ačkoliv podle ní přesná numerická shoda s Ruskem v počtu jaderných zbraní již nyní není tak potřebná, jako tomu bylo za studené války (U.S. DoD 2010a: 20, 30), způsob, jakým Obama administrativa

momentálně přistupuje k bilaterálním odzbrojovacím smlouvám s Ruskem, se od studenovělečné praxe výrazně neliší. Oproti například čínským strategickým silám se americký strategický arzenál vyznačuje drtivou kvantitativní i kvalitativní převahou, která zdaleka převyšuje nároky na jejich odstranění (Perry – Schlesinger et al. 2009: 24). Celkově je tak možné konstatovat, že ofenzivní složky v rámci americké jaderné strategie zůstávají za obou prezidentských administrativ plánovány primárně na základě doktríny MAD ve vztahu k Rusku, z čehož schopnost odstranění ostatních aktérů vyplývá teprve sekundárně.

Aktivní a pasivní obrana

Druhá ze tří částí konceptu Nové triády se soustředí na defenzivní prvky v rámci americké jaderné strategie a rozděluje je do dvou základních skupin. První tvoří aktivní obranné systémy, jejichž cílem je zabránit nosičům ZHN či jiným ofenzivním prostředkům strategického charakteru zasáhnout území Spojených států, jejich vojenské jednotky či spojence pomocí limitovaného protiútoků. V obecné rovině je tímto způsobem možné do konceptu aktivní obrany zahrnout jak protiraketovou obranu, tak například obranu protivzdušnou. V kontextu NPR 2001 je však tento termín používán *de facto* jako synonymum právě pro obranu proti balistickým raketám prostřednictvím sofistikovaných systémů, které jsou schopny zaznamenat a sledovat jejich trajektorii a zneškodnit je před tím, než zasáhnou svůj cíl. Proti tomu pasivní obrana souvisí především se zmírněním následků již dokončeného útoku, a zahrnuje tak poměrně širokou škálu opatření pro ochranu civilních i vojenských cílů. Patří mezi ně mimo jiné rozličné varovné systémy, nouzové kryty či dekontaminační opatření, ale i fyzické posílení objektů proti útoku a schopnost jejich rychlého opětovného uvedení do aktivního provozu (Guthe 2002: 15; Joint Chiefs of Staff 1999).

Obě tyto formy obrany mají jasně danou roli v případě neúmyslného útoku balistickou raketou v důsledku technického či lidského selhání. V takové situaci je jejich funkce čistě obranná a slouží k limitaci negativních důsledků daného útoku. Pro případy záměrných útoků je ovšem funkce aktivní a pasivní obrany výrazně komplexnější. Ačkoliv ve veřejném diskurzu představovala administrativa prezidenta Bushe aktivní obranu jako čistě defenzivní ochranný prostředek,⁶ v kontextu NPR 2001 jsou s defenzivní částí Nové triády spojeny ještě další role pro dosažení vytyčených hlavních cílů v rámci obranné politiky. Jako komplement ke strategii *odstrašování potrestáním* (*deterrence by punishment*) prostřednictvím ofenzivních systémů je přidána obrana jakožto klíčová součást strategie *odstrašování odepřením* (*deterrence by denial*).⁷ Význam obranné části Nové triády pro *odrazení* je vnímán opět především v souvislosti s rozvojem systému protiraketové obrany, který bude podle NPR 2001 představovat překážku pro ofenzivní síly do té míry, že protivník vyhodnotí soupeření se Spojenými státy ve vojenské oblasti jako příliš nákladné a náročné, a proto se snahy o kvantitativní či kvalitativní rozvoj svých strategických ofenzivních prostředků vzdá. Z tohoto pojetí protiraketové obrany vyplývá i její potenciální funkce jakožto prostředku proti proliferaci balistických raket a ZHN. Vedle toho je zde vymezena role aktivní obrany v ujištění spojenců a poražení protivníka, která souvisí s efektivní eliminací případné hrozby použití ZHN, která by bez dostupné obranné kapacity mohla Spojené státy odstranit od podniknutí zamýšlené akce.

Z NPR 2010 i s ní spojené BMDR vyplývá, že vnímání aktivní obrany se v tomto ohledu nezměnilo ani za administrativy prezidenta Obamy. V NPR 2010 je protiraketová obrana několikrát explicitně zmiňována jako významný komponent americké odstrašovací schopnosti a jeden z klíčových nejaderných prvků pro ujištění spojenců v rámci rozšířeného odstrašování (U.S. DoD 2010a: xiii, 33). BMDR význam protiraketové obrany pojímá dokonce širěji, a kromě jejího významu pro strategii odstrašování a možnost eliminace raketového útoku v případě jejího selhání od ní očekává i schopnost odradit protivníka od vývoje balistických raket (U.S. DoD 2010c: 24, 36).

Ve vývoji i v plánech na rozmístění protiraketové obrany lze po nástupu prezidenta Obamy do úřadu pozorovat řadu určitých modifikací, avšak v celkovém pojetí tohoto konceptu sdílí obě administrativy hned několik společných rysů. Bushovo nadšení pro další rozvoj protiraketové obrany se projevilo již během předvolební kampaně a v souladu se svými předchozími sliby oznámil v prosinci 2001 ruské straně záměr odstoupit od smlouvy ABM. NPR 2001 pak odhalila konkrétnější plány Bushovy administrativy v této oblasti. Poměrně signifikantním krokem byla změna dosavadního přístupu k dělení protiraketové obrany na obranu území Spojených států (*national missile defense – NMD*) a obranu bojiště (*theater missile defense – TMD*), které měly být nyní sloučeny do několikavrstvého komplexního systému. Ten měl být po svém vybudování schopen ochránit jak americké jednotky a spojence, tak celé území Spojených států proti útokům balistických raket všech druhů díky možnosti jejich eliminace ve všech fázích letu (McDonough 2006: 51–53).

Konkrétní opatření v této oblasti pak z větší části přímo navázala na aktivní programy Clintonovy administrativy (McDonough 2006: 55). Vedle již probíhajícího rozmístování vylepšeného protiraketového systému *Patriot* k nim patřil vývoj laseru pro eliminaci balistických střel v jejich startovní fázi, rozvinutí základního pozemního systému pro sestřelování balistických střel dlouhého doletu ve střední fázi letu (*ground-based midcourse defense – GMD*), zahrnující rozmístění malého množství protiraketových řízených střel (*ground-based interceptors – GBI*) na Aljašce, a námořní systém *Aegis*, schopný zachytit střely krátkého a středního doletu. Protiraketovým programům byl v následujících letech ve srovnání s předchozí administrativou výrazně navýšen rozpočet a bylo zahájeno rozmístování komponentů protiraketové obrany v souladu s přístupem naznačeným již v NPR 2001, který se vyznačoval co nejrychlejším rozmístováním jednotlivých součástí protiraketového systému i na úkor jejich důkladného otestování (McDonough 2006: 52–54).

Obamova administrativa se v BMDR *de facto* konceptuálně vrací k rozdělení systémů protiraketové obrany na NMD a TMD, zde nazývané *obrana vlasti (defending the homeland)* a *obrana proti regionálním hrozbám (defending against regional threats)*. Pro obranu vlasti disponovaly Spojené státy v době vzniku NPR 2010 dvěma GMD základnami, Fort Greely na Aljašce a Vandenberg Air Force Base v Kalifornii, s celkovým počtem 30 operativně rozmístěných GBI, a radary na Aljašce, v Kalifornii, Grónsku, Velké Británii a na moři (systémy *Aegis* a *Sea-Based X-band radar*). V kontrastu s názorem řady špičkových vědců zpochybňujících efektivitu momentálního amerického GMD systému (Ahearne et al. 2009) BMDR konstatuje, že „*Spojené státy jsou v této chvíli chráněny proti hrozbě omezeného útoku ICBM*“ (U.S. DoD 2010c: 15). V oblasti dalšího rozvoje této části protiraketové obrany sice BMDR navrhuje pozastavit počet operativně rozmístěných GBI na 30 namísto původně plánovaných 44, avšak současně s tím plánuje podstatné investice do kvalitativního vylepšení současného systému GMD a do vývoje celé řady prvků protiraketové obrany nové generace. Spolu s tím je také předložen plán rekonstrukce raketových sil ve Fort Greely, což umožní dodatečné přidání dalších osmi GBI z testovacích zásob v případě potřeby (U.S. DoD 2010c: 16–17).

Poměrně rozsáhlý plán byl představen pro nový systém *obranu proti regionálním hrozbám* v Evropě, který nahradil Bushem původně zamýšlené rozšíření GMD prostřednictvím vybudování radarové základny v České republice a rozmístění dalších 10 GBI v Polsku. *European Phased Adaptive Approach* (EPAA) ohlášený prezidentem Obamou v září 2009 je rozdělen do čtyř fází. V roce 2011 došlo k prvotnímu rozmístění námořního protiraketového systému *Aegis* a předsunutého radaru v Turecku, který má ochránit části jižní Evropy proti raketám krátkého a středního doletu. Ve druhé fázi v roce 2015 by mělo dojít k nasazení pokročilejší technologie, přičemž protiraketové střely budou navíc pro širší pokrytí tohoto systému rozmístěny i na pevnině (v Rumunsku). Přibližně v roce 2018 má následovat další vylepšení střel SM-3 a jejich rozmístění v Polsku, a tím má být proti hrozbám raket krátkého a středního doletu chráněna už prakticky celá Evropa. Ve čtvrté fázi kolem roku 2020 se předpokládá nasazení ještě pokročilejších *SM-3 Block IIB*, které

by již mohly být teoreticky schopny zachytit i útok ICBM. V tuto chvíli ovšem dochází k opětovnému prolínání NMD a TMD, jelikož na tomto vývojovém stupni již může systém rozmístěný v Evropě poskytovat určitou ochranu i proti útoku balistických střel s dlouhým doletem proti území Spojených států. Ačkoliv v BMDR je do této míry podrobně popsán pouze EPAA, předpokládají jak BMDR, tak NPR 2010 obdobný postup i v dalších regionech klíčových pro americké bezpečnostní zájmy, především na Blízkém východě a ve východní Asii (U.S. DoD 2010a: 34, 2010c: 28). Na summitu Severoatlantické aliance v Lisabonu v listopadu 2010 byl EPAA zahrnut do nového pojetí protiraketové obrany NATO, které si klade za cíl vybudovat komplexní ochranu členských států, vojenských jednotek a obyvatel Aliance proti balistickým střelám (NATO 2010b).

Budování protiraketové obrany je neoddiskutovatelně spojeno se strategickými i politickými vztahy s Ruskem a Čínou (Glasser – Fetter 2001: 40). S poukazem na neoddelitelné propojení mezi strategickými ofenzivními a defenzivními systémy (*offense-defense interrelationship*) se oba státy pravidelně negativně vyjadřují proti plánům Spojených států v této oblasti, přičemž u Ruska tento odpor vyvrcholil v době zveřejnění plánů Bushovy administrativy na rozmístění části GMD ve střední Evropě. Ačkoliv obě administrativy vždy ve veřejném diskurzu zdůrazňovaly zaměření americké protiraketové obrany výhradně proti omezeným strategickým kapacitám regionálních protivníků a za současného stavu nemá americký protiraketový systém nejmenší možnost významně ohrozit strategickou rovnováhu mezi Spojenými státy a Ruskem, je nepochybné, že v kontextu dalších předpokládaných redukcí v jaderných arzenálech obou zemí bude strategický význam NMD ve vzájemném vztahu postupně narůstat. Jako určitý potenciálně destabilizující faktor v tomto vztahu působí i další společný prvek v přístupu obou administrativ k budování protiraketové obrany, kterým je absence vymezení konkrétního stropu pro rozmístění protiraketových obranných kapacit či jiného cíle, který by nějak ohraničil rámec pro celkový plán Spojených států v této oblasti. Ačkoliv obě administrativy ve svých dokumentech předpokládají vybudování pouze limitovaných obranných kapacit, současně s tím zdůrazňují kvalitativní modernizaci současných prvků protiraketové obrany a vývoj jejich dalších komponentů, spolu s dalším kvantitativním rozmístěním obranných prvků.⁸

V důsledku ruských obav ohledně amerického protiraketového štítu se již od devadesátých let objevují iniciativy pro určitou úroveň spolupráce obou zemí v oblasti protiraketové obrany (Samson 2007: 494–512). V tomto duchu se nesou i návrhy zahrnuté v BMDR a NPR 2010,⁹ které o několik měsíců později rámcově potvrdil i Strategický koncept Severoatlantické aliance (NATO 2010: 5) – jakákoliv konkrétní institucionalizace těchto návrhů však dodnes chybí, a protiraketová obrana tak zůstává jedním z hlavních sporných bodů v bezpečnostní oblasti mezi oběma stranami.

V případě Číny BMDR a NPR 2010 předpokládají pouze „podstatný a trvalý dialog“ s cílem „zvýšit důvěru, posílit transparentnost a snížit nedůvěru“ (U.S. DoD 2010a: 29, 2010c: 35). Současný čínský strategický arzenál je přitom pouhým zlomkem toho ruského – například dle posledních odhadů Hanse Kristensena a Roberta Norrise z *Federation of American Scientists* momentálně Čína disponuje méně než padesáti ICBM, které by byly schopny zasáhnout území kontinentálních Spojených států (Kristensen – Norris 2011: 82). V tomto kontextu se další navyšování kapacit americké protiraketové obrany může z pohledu Číny jevit jako snaha negovat odstrašovací schopnosti jejího strategického arzenálu. Ačkoliv se NPR 2010 jako celek setkala na čínské straně s výrazně kladnějším přijetím než předchozí NPR 2001, v případě protiraketové obrany její výtky dále přetrvávají (Sagan – Vaynman 2011: 240–241; Chase 2010: 11–12).

V porovnání s aktivní obranou jsou pasivní obranná opatření v NPR 2001 zmíněna jen velmi okrajově, což dále potvrzuje zcela privilegovanou pozici protiraketové obrany ve strategickém konceptu Nové triády. NPR 2010 v tomto ohledu uvádí pouze zvýšenou ochranu hranic Spojených států v souvislosti s nebezpečím možného pašování jaderných materiálů do země. Oproti tomu protiraketová obrana je v kontrastu s Obamovou poměrně

vlažnou předvolební rétorikou v této oblasti (Arms Control Association 2008) jednou z klíčových součástí NPR 2010. I přes dílčí změny ve vývoji protiraketové obrany tak lze vypořádat zachování dynamiky tohoto konceptu a potvrzení významu aktivní obrany v rámci americké jaderné strategie v období po konci studené války.

Obranná infrastruktura

Jako třetí pilíř Nové triády je v NPR 2001 vymezena revitalizovaná obranná infrastruktura. Pod tímto pojmem se skrývá souhrnný vědecko-průmyslový komplex pro vývoj, výrobu, udržování, modernizaci a případnou likvidaci jednotlivých prvků strategického arzenálu.¹⁰ Během studené války Spojené státy disponovaly poměrně rozsáhlou sítí zařízení soustředících se na vývoj nových typů jaderných zbraní a jejich testování, avšak v devadesátých letech dochází k zavírání celé řady z nich a jaderná infrastruktura jako celek začíná postupně upadat. V důsledku ukončení produkce nových jaderných zbraní a vyhlášení moratoria na jaderné testy se pozornost v této oblasti přesouvá především na bezpečné udržování zbylého jaderného arzenálu (Woolf 2008: 37). V roce 1994 je za tímto účelem zahájen rozsáhlý program *Stockpile Stewardship*, který nahrazuje dosavadní podzemní jaderné testování sofistikovanými počítačovými simulacemi a dalšími diagnostickými nástroji, které mají zajistit bezpečnost a spolehlivost amerického jaderného arzenálu i bez provádění empirických testů (McDonough 2006: 57). Vzhledem k omezené životnosti jednotlivých komponentů jaderných zbraní došlo dále ke spuštění *Life Extension Program (LEP)*, v rámci kterého dochází k jejich postupnému obnovování (Perry – Schlesinger et al. 2009: 40).

Na základě cílů vtyčených v NPR 2001 poukazuje Bushova administrativa na nutnost výrazně oživit stav americké obranné infrastruktury. Její zařazení jakožto samostatné části Nové triády na úrovni ofenzivních a defenzivních strategických systémů lze vysvětlit mimo jiné právě potřebou obhájit rozsáhlé investice, které budou v této oblasti vyžadovány. Vynaložené prostředky mají směřovat především do podstatného rozšíření současných kapacit pro výrobu a zpracování jednotlivých komponentů a materiálů pro americký strategický arzenál, včetně obnovení produkce tritia, a spuštění celé řady níže uvedených nových iniciativ v rámci *National Nuclear Security Administration (NNSA)*. Nutnost podstatných investic do stárnoucí jaderné infrastruktury je však důležitou součástí i NPR 2010 a již v předmluvě dokumentu je zmíněn záměr přesunout v následujících letech téměř pět miliard amerických dolarů z rozpočtu ministerstva obrany ve prospěch ministerstva pro energetiku (U.S. DoD 2010a: i). Důraz na obrannou infrastrukturu v NPR obou administrativ je potřeba vnímat v souvislosti jak s momentální potřebou zachovat bezpečný jaderný arzenál, tak se specificky vymezenými dlouhodobými cíli. Technické zajištění spolehlivosti strategického arzenálu přímo souvisí s jeho vnímáním jako účinného odstrašujícího prostředku ze strany ostatních aktérů, přičemž efektivita komplexu jaderné infrastruktury má *odradit* jakékoliv potenciální snahy o soupeření se Spojenými státy v nějaké nové formě závodů ve zbrojení. Obě NPR zároveň zmiňují efektivní obrannou infrastrukturu jako nutný předpoklad pro redukci počtu jaderných zbraní díky možnosti spolehnout se po technické stránce v co největší možné míře na kvantitativně omezený jaderný arzenál. NPR 2010 navíc spojuje fungující jadernou infrastrukturu i se zmíněným konceptem světa bez jaderných zbraní, kde by mělo zachování fungující infrastruktury pro jaderné zbraně sloužit jako pojistka proti potenciální snaze ze strany některého státu získat komparativní strategickou výhodu nečekaným vybudováním jaderných kapacit (U.S. DoD 2010a: 48). Pro Obamovu administrativu jsou navíc investice do jaderné infrastruktury způsobem, jak získat alespoň částečnou podporu republikánské opozice pro své další jaderné iniciativy.

Do určité míry rozdílný konceptuální přístup je však možné pozorovat v jednotlivých NPR v několika konkrétních oblastech, které s jadernou infrastrukturou a jejím fungováním přímo souvisejí. V problematice jaderných testů potvrzuje NPR 2001 pokračování

moratoria z roku 1992, avšak současně s tím podotýká, že zachování bezpečnosti a spolehlivosti amerického jaderného arzenálu nemusí být v budoucnu tímto způsobem nadále udržitelné. Bushova administrativa tak navrhuje přijmout opatření, která Spojeným státům po technické stránce umožní obnovit v případě potřeby testování jaderných zbraní ve výrazně kratší době, než tomu bylo doposud. NPR 2010 možnost obnovy jaderných testů explicitně navrhuje. Obdobným způsobem je v obou NPR řešena i otázka možného obnovení produkce nových jaderných hlavic. NPR 2001 sice sama o sobě opětovně zahájení produkce nových jaderných hlavic nenavrhuje, avšak od revitalizované infrastruktury jakožto třetí části nové třídy je vyžadována *schopnost* tuto produkci v případě potřeby obnovit. NPR 2010 počítá pouze s dalším prodlužováním životnosti dostupných jaderných zbraní v rámci LEP a obnovení výroby nových hlavic výslovně odmítá (Global Security 2002: 30, 35–35, 55; U.S. DoD 2010a: 7, 39, 40–41).

Rozdílný přístup obou administrativ lze vypořádat i v problematice možné modernizace jaderného arzenálu. V případě Bushovy administrativy je klíčovým konceptuálním základem v této oblasti teze, že není možné zachovat si efektivní odstrašovací schopnost v mezinárodněbezpečnostním prostředí 21. století pouze za pomoci strategických kapacit z období studené války a že kvantitativní redukce amerického jaderného arzenálu bez kvalitativních úprav může odstrašovací potenciál Spojených států výrazným způsobem snížit (Foster – Welch 2006: 5, 11). V tomto smyslu je v NPR 2001 kladen důraz především na neschopnost současného strategického arzenálu Spojených států efektivním způsobem eliminovat hrozbu nepřátelských kapacit ZHN, především v kontextu rozmáhajících se HDBT a mobilních cílů. Bushova administrativa proto vyžaduje rozšířit schopnosti amerického jaderného arzenálu v následujících oblastech: přesnější navádění zbraně na cíl, omezení kolaterálních škod, schopnost efektivní penetrace pod zemský povrch, možnost použití jaderných zbraní s nízkou výbušnou silou a schopnost spolehlivě eliminovat výbuchem chemické a biologické zbraně (Sokov 2003: 14–15). NPR 2001 tak přichází s návrhem *Advance Concepts Initiative*, v rámci které budou nově zřízené vědecké týmy v jednotlivých laboratořích zkoumat možnosti nových designů a modifikace jaderných zbraní pro dosažení těchto požadovaných charakteristik. Většina prostředků vynaložených v rámci této iniciativy byla určena pro program *Robust Nuclear Earth Penetrator (RNEP)*, jehož cílem měla být modifikace jaderné bomby B-61 či B-83 pro získání efektivnější schopnosti proniknout pod zemský povrch před vlastním výbuchem (Medalia 2004: 43–44). To by ve svém důsledku umožnilo Spojeným státům získat účinný prostředek pro eliminaci protivíkových HDBT, proti nimž nelze efektivně použít dostupné konvenční zbraně. Požadované prostředky pro financování tohoto programu však v následujících letech americký Kongres postupně krátil a v roce 2006 NNSA formálně oznámila ukončení tohoto projektu (Medalia 2006: 20–21). Obdobný osud potkal i program *Reliable Replacement Warhead*, který předpokládal změnu designu existujících jaderných zbraní za účelem optimalizace jejich výkonnosti a posílení bezpečnostních opatření. S argumenty, že nový design by mohl v budoucnu vést k nutnosti obnovy jaderných testování a že tento druh iniciativ negativně ovlivňuje snahu Spojených států v oblasti nešíření jaderných zbraní, ukončil nakonec Kongres financování i v případě tohoto projektu (Perry – Schlesinger et al. 2009: 41–42).

V kontrastu s původními plány Bushovy administrativy prezident Obama při vydání NPR 2010 oznámil, že Spojené státy nebudou usilovat o vyvíjení nových vlastností pro americké jaderné zbraně (Obama 2010). Toto tvrzení však bylo údajně zpochybněno hned několika vysoce postavenými úředníky (Payne 2010) a rozsáhlé plány v rámci LEP, které NPR 2010 předkládá, vedou některé analytiky k názoru, že ke kvalitativním změnám v americkém jaderném arzenálu bude docházet i za Obamovy administrativy (Kristensen 2010b). Podle Hanse Kristensena z *Federation of American Scientists* mohou mít některé změny v rámci LEP poměrně signifikantní dopad na funkčnost a použitelnost daných zbraní, což je možné demonstrovat na příkladu aplikace LEP na hlavici W-76, která tímto

způsobem získala přesnější navádění a vylepšenou schopnost eliminovat tvrdé cíle (Kristensen 2007: 381–382). Nákladných úprav se tak dočkají například i taktické jaderné bomby B-61 rozmístěné v Evropě, které tímto způsobem rovněž získají přesnější navádění a v důsledku toho schopnost efektivněji zasáhnout požadované cíle. Spolu s kvalitativním vylepšením na úrovni nosičů se tak *de facto* bude jednat o kvalitativní posílení jaderných schopností, kterými disponuje na evropském kontinentu Severoatlantická aliance (Kristensen 2011).

Kontroverze ohledně kvalitativního vylepšování schopností jaderného arzenálu, zvláště v případě jejich specializace pro konkrétní bojové mise a omezování jejich výbušné síly a následných kolaterálních škod, pramení především z obav o jejich větší praktickou použitelnost v případě konfliktu. Ta by mohla nakonec usnadnit rozhodnutí o jejich nasazení, a vést tak k prolomení jaderného tabu, trvajících nepřetržitě od konce druhé světové války. Hans Morgenthau používá v tomto ohledu termín *konvencionalizace jaderných zbraní* (Morgenthau 1976). Tyto obavy byly jedním z hlavních důvodů, proč Kongres odmítl financování projektů, jako byl výše zmíněný RNEP (Kristensen 2007: 381). V případě Bushovy administrativy ovšem obdobné iniciativy nesouvisí primárně se záměrem jejich *skutečného použití* v konfliktu, ale s posílením jejich odstrašovací schopnosti díky posílení *věrohodnosti hrozby jejich použití* (Jervis 2009: 153). Vzhledem k tomu, že podle teorie odstrašování je odstrašovací schopnost aktéra přímo úměrná věrohodnosti dané hrozby, paradoxně by tak v rámci tohoto konceptu měla větší praktická použitelnost těchto zbraní vést k tomu, že jejich skutečné použití bude méně pravděpodobné (Fortmann – von Hlatky 2009: 314). Kritici zmíněných iniciativ však poukazují na to, že tento přístup především vysílá negativní signály ostatním aktérům ohledně role jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii, což vede mimo jiné k negativním dopadům na multilaterální spolupráci s ostatními státy v jaderných otázkách včetně odzbrojení a nešíření jaderných zbraní. Dá se předpokládat, že především tyto obavy vedly Obamovu administrativu k vyvarování se těchto kontroverzních iniciativ v rámci NPR 2010 a ke zdůrazňování záměru nerozšiřovat schopnosti amerického jaderného arzenálu, ačkoliv z pohledu operativní politiky se dá předpokládat, že kvalitativní změny v něm budou do určité míry probíhat i nadále.

BILATERÁLNÍ A MULTILATERÁLNÍ JADERNÉ INICIATIVY

Jednou z klíčových součástí americké jaderné strategie je přímá spolupráce s ostatními státními aktéry na konkrétních smluvně podložených iniciativách zavazujících jejich signatáře k určitému chování v oblasti jaderných zbraní, materiálů a zbrojení. Tento druh mezinárodní spolupráce se již od období studené války pohybuje po dvou základních liniích: první tvoří čistě bilaterální smlouvy se Sovětským svazem a později Ruskou federací, jež se týkají kontroly zbrojení; druhou široce pojaté multilaterální úmluvy, jež zahrnují i nejaderné státy, jejichž primárním cílem je zamezit dalšímu šíření jaderných zbraní.

V deklarovaném přístupu k problematice bilaterální kontroly zbrojení, respektive odzbrojení, se analyzované NPR v některých ohledech odlišují. NPR 2001 explicitně zmiňuje plán na snížení počtu operativně rozmístěných jaderných hlavic do roku 2012 na 1700 až 2200, což má být nejnižší možné unilaterálně stanovené množství odpovídající americkým obranným cílům. Zároveň je deklarována snaha „*dosáhnout těchto redukcí bez nutnosti čekat na studenovělečné smlouvy týkající se kontroly zbrojení*“ (U.S. DoD 2002), neboli přistoupit k odzbrojení i bez paralelního závazku ze strany Ruska. Dané množství však přibližně odpovídá předběžné dohodě mezi Spojenými státy a Ruskem o budoucí podobě smlouvy START III z roku 1997, v němž se počítalo s redukcí na 2000 až 2500 hlavic rozmístěných na ICBM, SLBM a strategických bombardérech na obou stranách (Arms Control Association 2003). Několik měsíců po dokončení NPR 2001 byla navíc v Moskvě mezi Spojenými státy a Ruskem uzavřena nová smlouva o strategických útočných zbraních SORT (*Strategic Offensive Reductions Treaty*), která se sice co do délky a verifikačních mechanismů od studenovělečných smluv kontroly zbrojení skutečně

odlišovala, avšak formálně kodifikovala kvantitativní vymezení z NPR 2001 jako smluvně ukotvený závazek pro obě strany (U.S. Department of State 2002).

NPR 2010 v kontrastu k tomu přímo zmiňuje, že „ruské jaderné síly zůstanou významným faktorem pro určení toho, nakolik a jak rychle jsme připraveni redukovat americké [jaderné] síly“, a že „velké rozdíly v jaderných silách by mohly vyvolat obavy na obou stranách a mezi americkými spojenci a partnery a nemusely by být prospěšné pro udržení dlouhodobého strategického vztahu [...]“ (U.S. DoD 2010a: 30). Redukce vymezené v NPR 2010 jsou tak přímo napojeny na počty zakotvené v rámci odzbrojovací smlouvy přezdívané „New START“ a uzavřené mezi Spojenými státy a Ruskem ve stejném roce. Tato smlouva pracuje s počty operativně rozmístěných strategických hlavic na základě jasně dané numerické parity a oproti SORT stanovuje i maximální počty strategických nosičů jaderných zbraní. Celkově nakazuje každé straně snížit během sedmi let počet operativně rozmístěných strategických jaderných hlavic na 1550 kusů přiřazených k nejvýše 700 strategickým nosičům (U.S. Department of State 2010b: 3).

Při podrobnější analýze je možné poměrně snadno zpochybnit tvrzení současné americké administrativy, že New START zavazuje „Spojené státy a Rusko k významným redukcím v [jejich] jaderných arzenálech“ (Obama 2010). Stejně jako SORT, i New START sama o sobě pouze omezuje počet operativně rozmístěných jaderných hlavic přiřazených ke strategickým nosičům, nikoliv celkový počet jaderných hlavic v jednotlivých arzenálech, který zůstává nadále po smluvní stránce zcela nedotčen. Obě strany si tak zcela v souladu se smlouvou ponechávají několik tisíc jaderných hlavic v záloze – například v září roku 2009 disponovaly Spojené státy více než pěti tisíci plně funkčními jadernými hlavicemi (U.S. DoD 2010d), přičemž počet operativně rozmístěných hlavic se nacházel pod horním limitem smlouvy SORT již v roce 2008 (Perry – Schlesinger et al. 2009: 5). Obě strany tak mohou *de facto* splnit provize ujednané v New START, aniž by musely fyzicky eliminovat jedinou jadernou hlavici ve svém arzenálu.

Ani v oblasti operativně rozmístěných strategických jaderných hlavic nejde o výrazné snížení jejich počtu. Proti původnímu záměru prezidenta Obamy snížit počet operativně rozmístěných strategických hlavic na tisíc kusů je konečné číslo 1550 o pouhých sto padesát hlavic nižší než dolní limit smlouvy SORT. Současně s tím obsahuje nová smlouva START provizi, podle níž se pro potřeby určení celkového počtu operativně rozmístěných strategických hlavic počítají strategické bombardéry jako nosiče nesoucí pouze jednu hlavici, ačkoliv jsou jich ve skutečnosti schopny nést v některých případech až dvacet (Kristensen 2010c). Obě strany jsou tak schopny zachovávat ve svých operativně rozmístěných arzenálech až několik set jaderných hlavic, pro účely smlouvy skrytých. Jak v celkovém součtu, tak ve flexibilitě počtu operativně rozmístěných strategických jaderných hlavic se tak New START výrazně od smlouvy SORT neliší a sama o sobě neznamená pro Spojené státy závazek pro skutečnou kvantitativní redukci jaderného arzenálu.

Tento fakt ovšem rozhodně nesnižuje význam smlouvy New START v oblasti verifikačních mechanismů, limitů strategických nosičů a v dalších aspektech kontroly jaderného zbrojení. Sama NPR 2010 chápe New START pouze jako první krok v pokračujícím procesu redukce jaderných arzenálů v obou státech a předpokládá brzké zahájení rozhovorů o další odzbrojovací smlouvě, která by se měla kromě dalšího snižování operativně rozmístěných jaderných hlavic zabývat i velikostí rezervních jaderných arzenálů obou států a taktickými jadernými zbraněmi (U.S. DoD 2010a: 20, 27–30).

Celkově je možné po stránce formy zhodnotit New START jako určitý návrat k odzbrojovacím smlouvám studenovělečného typu, jejichž cílem je zachovat strategickou stabilitu mezi oběma zeměmi za pomoci zachování početní rovnováhy v oblasti jaderných hlavic a jejich nosičů a podrobných verifikačních mechanismů, což kontrastuje s poměrně vágní smlouvou SORT, uzavřenou za předcházející administrativy. Za současného stavu nepředstavuje New START nijak převratnou kvantitativní změnu v americkém jaderném arzenálu, což se může zdát být v určitém rozporu s velmi ambiciózní odzbrojovací agendou

prezidenta Obamy. I vlivný dokument ministerstva obrany *Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense* z loňského roku v tomto ohledu připouští, že „je možné, že cílů [Spojených států] v oblasti odstrašování lze dosáhnout i s menšími jadernými silami“ (U.S. DoD 2012: 5).

Z obou zkoumaných NPR je patrný celkově rozdílný přístup obou administrativ k jaderným iniciativám multilaterálního charakteru, což lze pozorovat na příkladu podpory *Smlouvy o úplném zákazu jaderných testů (Comprehensive Test Ban Treaty – CTBT)*, jejíž ratifikace byla zablokována v americkém Senátu na konci devadesátých let. Prezident Bush dával najevo svůj odpor vůči CTBT již během své prezidentské kampaně (Bromley – Grahame – Kucia 2002: 57). V NPR 2001 pak bylo v části týkající se CTBT uvedeno již zmíněné kontroverzní prohlášení, že zachování bezpečného a spolehlivého jaderného arzenálu bez dalšího provádění jaderných testů nemusí být již v budoucnu udržitelné, a ministerstva obrany a energetiky tak budou pravidelně posuzovat, zda není nutné jaderné testování obnovit (Global Security 2002: 55).

Obamova NPR 2010 oproti tomu vytyčila brzkou ratifikaci smlouvy CTBT a její uvedení v platnost jako jeden z hlavních úkolů současné administrativy (U.S. DoD 2010a: 13). Vstřícný přístup k ratifikaci CTBT přímo pozitivně ovlivnil přinejmenším jeden stát – Indonésii – k podpisu smlouvy (Sagan – Vaynman 2011: 236), avšak zůstává otázkou, do jaké míry je realistické očekávat, že se podaří k podpisu přesvědčit státy, jako je Pákistán, Indie či Severní Korea.

Obdobný přístup obou administrativ je možné pozorovat i ohledně vyjednání smlouvy o zákazu výroby štěpných materiálů pro vojenské účely (*Fissile Material Cut-off Treaty – FMCT*), podpory Revizní konference k NPT či iniciativ zabývajících se zabezpečením existujících jaderných materiálů ve světovém měřítku. Tyto rozdíly je potřeba chápat v kontextu odlišného postupu v řešení mezinárodních problémů obecně – tam, kde prezident Bush často preferoval unilaterální přístup či spolupráci s konkrétními spojenci na bilaterální bázi, hledá administrativa prezidenta Obamy širší multilaterální řešení, zahrnující širokou shodu na mezinárodní úrovni. Z toho vyplývá i odlišný přístup k řešení problému šíření jaderných zbraní, kde je zřetelná Bushova skepse k reálnému významu zmíněných multilaterálních iniciativ oproti proaktivním, unilaterálním řešením ve vojenské oblasti. Pro Obamovu administrativu ovšem není důležitý pouze skutečný praktický dopad daných iniciativ, ale i signál, který jejich prosazování vysílá směrem k externím aktérům ohledně role jaderných zbraní v americké bezpečnostní strategii, což samo o sobě podporuje další snahy Obamovy vlády v diplomatické oblasti.

* * *

Vzhledem k důrazu, který současná americká administrativa klade na problematiku úplného jaderného odzbrojení a další témata týkající se jaderných zbraní, budilo zveřejnění NPR prezidenta Obamy u odborné veřejnosti značná očekávání. Je nesporné, že diskurz daných dokumentů se kvalitativně posouvá k výrazně kooperativnějšímu pojetí jaderné politiky, z čehož vyplývají i podstatně příznivější reakce na NPR 2010 ze strany ostatních aktérů mezinárodních vztahů. NPR 2010 v tomto smyslu nabízí silnější podporu multilaterálních jaderných iniciativ, jako je například CTBT či Revizní konference k NPT v roce 2010; dokument se explicitně hlásí k úplnému jadernému odzbrojení v souladu s článkem VI. smlouvy NPT a přinejmenším na diskurzivní úrovni přistupuje velmi odlišným způsobem k vzájemnému strategickému vztahu s Čínou. Současně s tím se NPR 2010 snaží vymezit proti některým velmi kontroverzním konceptům Bushovy administrativy, jako jsou například výzkumné programy týkající se modernizace amerického jaderného arzenálu či posílení schopnosti obnovit v případě potřeby jaderné testování. Tento posun do určité míry odpovídá i odlišnému přístupu jednotlivých administrativ k řešení mezinárodních problémů obecně.

Podrobná komparativní analýza obou dokumentů však zároveň ukazuje, že ve většině konkrétních opatření v rámci jaderné politiky Spojených států nedochází ani tentokrát k nijak radikální změně. V americké bezpečnostní strategii si jaderné zbraně a další prvky strategického arzenálu zachovávají svou roli primárního odstrašujícího prostředku proti celé řadě možných hrozeb. V rámci současné americké jaderné doktríny je ponechána možnost použít jaderné zbraně v konfliktu jako první a strategický arzenál Spojených států nadále plní funkci pro odstrašování nejen potenciálního útoku za pomoci jaderných zbraní, ale za určitých podmínek i chemických, biologických, či dokonce konvenčních útoků. Ačkoliv Obama NPR do značné míry upřesňuje negativní bezpečnostní záruky poskytované nejaderným státům, je možné nalézt v rámci těchto záruk celou řadu limitací, v jejichž důsledku se po praktické stránce nejedná o nijak výrazný posun. V rozporu s NSA z roku 1978 umožňuje momentální americká deklaratorní politika zaútočit jadernými zbraněmi za určitých podmínek i na prokazatelně nejaderné státy, a Spojené státy tak do určité míry nadále zachovávají v této oblasti princip *záměrné nejasnosti*. Stejně jako NPR Bushovy administrativy i NPR 2010 značně zdůrazňuje význam amerického strategického arzenálu pro *rozšířené odstrašování a ujištění* spojenců o věrohodnosti amerických bezpečnostních záruk. Většina obecných cílů vytyčených v NPR je v zásadě shodná – oba dokumenty deklarují záměr redukovat počet jaderných zbraní a snížit jejich roli v americké bezpečnostní strategii ve prospěch jiných strategických prvků, vymezují se proti bezpečnostním paradigmatům období studené války a jim odpovídající jaderné strategii, ale současně s tím se snaží o zachování či vylepšení jedinečných schopností strategického arzenálu v rámci širších cílů obranné politiky Spojených států. Dlouhodobý cíl *úplného* jaderného odzbrojení obsažený v NPR 2010 je v kontextu těchto dokumentů bezesporu zcela novým prvkem, avšak Obama NPR v této oblasti nenabízí žádný konkrétnější časový výhled či postup, jakým by mělo být v budoucnosti světa bez jaderných zbraní dosaženo. Autor statě se tak přiklání k myšlence, že deklaratorní podpora úplného odzbrojení je ve skutečnosti především formou určité racionální strategie související s dynamikou šíření jaderných zbraní. Podle této interpretace je snahou Obamovy vlády poskytnout explicitní slib úplného jaderného odzbrojení v dlouhodobém horizontu jakožto pozitivní podnět pro ostatní státy k tomu, aby se v krátkodobém horizontu vzdaly možnosti samy získat jaderné zbraně. V kombinaci s dílčími kroky v oblasti kontroly zbrojení a podporou řady dalších pozitivních iniciativ týkajících se jaderných zbraní by tímto způsobem měla být americká jaderná politika schopna ovlivnit chování ostatních států v jejich vlastním přístupu k horizontální a vertikální proliferaci jaderných zbraní.

Šíření jaderných zbraní obecně je v obou analyzovaných NPR vnímáno jako primární bezpečnostní hrozba, s níž souvisí podstatná část unilaterálních, bilaterálních i multilaterálních opatření v daných dokumentech. Na deklaratorní úrovni lze bezesporu pozorovat rostoucí důraz na potenciální proliferaci jaderných zbraní mezi nestátními aktéry, která v NPR 2010 zastává zcela prominentní pozici. Avšak z podrobné analýzy dokumentu zcela jasně vyplývá, že drtivá většina konkrétních opatření zahrnutých v NPR 2010 stále souvisí především s proliferací mezi státními aktéry. Obavy z horizontálního šíření jaderných zbraní mezi státními aktéry vedou k novému formulování negativních bezpečnostních záruk, stejně jako k snaze o věrohodné rozšířené odstrašování, budování protiraketové obrany či podporu celé řady zmíněných multilaterálních jaderných iniciativ.

Velmi konzervativní přístup je v NPR 2010 možné zaznamenat v pojetí operativní politiky. Základním konceptem NPR 2001 v této oblasti byla takzvaná Nová triáda, která se snažila o umístění útočných jaderných a nejaderných systémů, aktivní a pasivní obrany a obranné infrastruktury do vzájemně propojeného celku v rámci americké jaderné strategie. Ačkoliv se sám výraz Nová triáda v rámci Obamovy NPR již nevyskytuje, základní složky tohoto konceptu jsou v ní nadále obsaženy. I navzdory deklaratorní snaze vymezit se proti politice Bushovy administrativy tak Obamova jaderná strategie ve velké míře přímo navazuje na dosavadní postup v této oblasti. Řadu styčných bodů je však možné

zaznamenat nejen v konceptuálním pojetí operativní politiky, ale i v rámci jejich jednotlivých prvků. V oblasti útočných jaderných systémů zachovává NPR 2010 kompletní studenoválečnou třídu strategických bombardérů, ICBM a SLBM a stejně jako NPR 2001 pokračuje v plánech na další modernizaci a vývoj těchto strategických nosičů jaderných zbraní. U veškerých balistických raket je v protikladu k Obamovým slibům během volební kampaně zachován stav plné pohotovosti. Velikost operativního jaderného arzenálu vychází z bilaterálních odzbrojovacích smluv s Ruskou federací a v kontextu odzbrojovacího procesu v celém období od počátku devadesátých let nejde o významnou redukci. Spojené státy si navíc nadále zachovávají několik tisíc jaderných hlavíc v záloze, kterých se provize odzbrojovacích smluv netýkají a které lze v relativně krátké době opětovně uvést do operativního provozu. I přes konstantní snahu obou dokumentů vymezit se proti „studenoválečnickému myšlení“ je možné konstatovat, že velikost i struktura amerického strategického arzenálu zůstávají do značné míry nadále plánovány na základě MAD vztahu s Ruskem.

Oblast taktických jaderných zbraní se s výjimkou stažení raket TLAM/N výrazně nemění a Spojené státy nadále ponechávají množství taktických jaderných bomb a jejich nosičů mimo své území. V problematice protiraketové obrany dochází k celé řadě dílčích modifikací, avšak jako celek si tento koncept nadále zachovává určitou dynamiku a aktivní obrana území Spojených států, jejich jednotek a spojenců proti balistickým raketám nadále zůstává klíčovým prvkem v rámci americké jaderné strategie. Stejně jako NPR 2001 i Obamova NPR poukazuje na nutnost rozsáhlých investic do americké jaderné infrastruktury, včetně vystavění zcela nových zařízení v této oblasti. A ačkoliv NPR 2010 explicitně odmítá pokračovat v kontroverzních iniciativách, které se zabývají kvalitativním rozšiřováním schopností jaderného arzenálu modifikací jaderných hlavíc, dostupné analýzy naznačují, že do určité míry bude toto vylepšování amerických jaderných zbraní probíhat i nadále v rámci již existujících programů.

Výsledky výzkumu potvrzují určitý dlouhodobý trend v americké jaderné strategii, který umožňuje poměrně dynamicky měnit politický diskurz týkající se jaderných zbraní a přístup k této problematice v deklaratorní rovině, avšak konkrétní operativní politika a jaderné plánování se vyvíjí pouze na pozvolné, evoluční bázi. Jakkoliv se obě administrativy snažily vymezit v rétorické rovině proti jaderné politice svých předchůdců, ve skutečnosti na ni v mnoha ohledech přímo navázaly. I přes poměrně radikální rétoriku tak NPR prezidenta Obamy představuje velmi pragmatický dokument, který neznamená radikální odklon od dosavadní jaderné politiky Spojených států, ale pouze další fázi v jejím postupném vývoji.

Seznam zkratk

ABM – Anti-Ballistic Missile
 BMDR – Ballistic Missile Defense Review
 CTBT – Comprehensive Test Ban Treaty
 DoD – Department of Defense
 EPAA – European Phased Adaptive Approach
 FMCT – Fissile Material Cut-off Treaty
 GBI – Ground-based Interceptors
 GMD – Ground-based Midcourse Defense
 HDBT – Hard and Deeply Buried Targets
 ICBM – Intercontinental Ballistic Missile(s)
 LEP – Life Extension Program
 MAD – Mutual Assured Destruction
 MIRV – Multiple Independently Targetable Reentry Vehicles
 NATO – North Atlantic Treaty Organization
 NFU – No First Use

NMD – National Missile Defense
NNSA – National Nuclear Security Administration
NPR – Nuclear Posture Review
NPT – Nuclear Non-Proliferation Treaty
NSA – Negative Security Assurances
QDR – Quadrennial Defense Review
RNEP – Robust Nuclear Earth Penetrator
SLBM – Submarine-launched Ballistic Missile(s)
SORT – Strategic Offensive Reductions Treaty
TLAM/N – Tomahawk Land Attack Missile (Nuclear)
TMD – Theater Missile Defense
ZHN – Zbraně hromadného ničení

- ¹ Tyto tři složky mají být dohromady spojeny pomocí vylepšených systémů velení a kontroly, zpravodajských informací a flexibilního strategického plánování. Jedná se tedy o koncept, podle něhož je potřeba vnímat útočné prvky, obranu a infrastrukturu jako vzájemně propojený celek, který je dále upraven v závislosti na cílech definovaných v rámci obranné politiky (Guthe 2002: 5–7).
- ² Tato myšlenka je odbornou veřejností často kritizována a celá řada autorů se přiklání k tvrzení, že rozvíjení zmíněných systémů ve svém důsledku naopak přímo vybízí k vertikální proliferaci (viz například Butt: 2010).
- ³ Princip *záměrné nejasnosti* spočívá v tom, že subjekt odstrašování objektu odstrašování sdělí, jaké kroky jsou pro něj neakceptovatelné, ale zároveň se zdrží toho, aby konkretizoval formu odplaty, která bude v případě podniknutí daných kroků následovat. Předstírání určitého stupně iracionality pak dále navyšuje efektivitu odstrašování, kdy objekt odstrašování musí počítat i s formami odplaty, které se za normálních okolností jeví jako málo věrohodné. Bez konkrétního specifikování formy odplaty tak může v případě Spojených států tato hrozba představovat jak masivní konvenční útok, tak potenciálně i odplatu pomocí jaderných zbraní.
- ⁴ Spojené státy poskytly NSA nejaderným signatářům NPT v roce 1978. Prezident Carter v nich ústy ministra zahraničí Vance garantoval, že Spojené státy nepoužijí jaderné zbraně proti žádnému nejadernému státu, který podepsal NPT (s výjimkou útoku na Spojené státy, jejich území či ozbrojené síly nebo jejich spojence ve spojení s jaderným státem). Tento slib byl opětovně potvrzen administrativou prezidenta Clintona v roce 1995 a spolu s obdobnými prohlášeními Ruska, Číny, Francie a Velké Británie byl zformalizován rezolucí 984 Rady bezpečnosti OSN.
- ⁵ Doktrína preempce, kterou Bushova vláda představila v rámci americké Národní bezpečnostní strategie v roce 2002, se ve skutečnosti týká spíše preventivních než preemptivních útoků (viz například Jervis 2009: 143). Autor tohoto článku ponechává výraz „preemptivní“ v kontextu oficiálních dokumentů Bushovy administrativy, avšak pro obecné útoky proti hrozbám, které nejsou zcela bezprostřední, používá v kontrastu s politickým diskurzem uplynulé dekády přesnější výraz „preventivní“.
- ⁶ Viz například veřejné odůvodnění amerického odstoupení od smlouvy ABM v roce 2001.
- ⁷ Pro odpovídající konceptualizaci viz například Snyder 1961.
- ⁸ Ačkoliv BMDR stanovuje momentální kvantitativní stropy pro operativní rozmístění GBI, současně s tím připouští postupný nárůst NMD kapacit v rámci Phased Regional Approaches, v nichž již toto kvantitativní vymezení zcela chybí (U.S. DoD 2010c: 27–28).
- ⁹ Tyto návrhy zahrnují například integraci ruských a amerických senzorů, spolupráci na vývoji architektury protiraketového systému či společný výzkum, testování a cvičení v oblasti protiraketové obrany (U. S. DoD 2010a: 29, 2010c: 34).
- ¹⁰ V tomto smyslu zahrnuje obranná infrastruktura nejen jednotlivé průmyslové budovy, laboratoře a další zařízení, ale i odborný personál a související vědecké programy a iniciativy (Guthe 2002: 3).

Literatura

- Blair, Bruce – Esin, Victor – McKinzie, Matthew – Yarynich, Valery – Zolotarev, Pavel (2010): Smaller and Safer. *Foreign Affairs*, Vol. 89, No. 5, s. 9–16.
- Bleek, Philipp C. (2002): Bush Administration Reaffirms Negative Security Assurances. *Arms Control Today*, Vol. 32, March 2002, <http://www.armscontrol.org/act/2002_03/negasmarch02>.
- Bolton, John (2002): Beyond the Axis of Evil: Additional Threats from Weapons of Mass Destruction. *The Heritage Foundation*, <<http://www.heritage.org/research/lecture/beyond-the-axis-of-evil>>.
- Bromley, Mark – Grahame, David – Kucia, Christine (2002): *Bunker Busters: Washington's Drive for New Nuclear Weapons*. London: British American Security Information Council.
- Burroughs, John (2010): The US Nuclear Posture Review: A Study in Contradictions. *NGO Committee on Disarmament, Peace and Security*, <http://disarm.igc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=358:the-us-nuclear-posture-review-a-study-in-contradictions&catid=147:disarmament-times-summer-2010&Itemid=2>.

- Butt, Yousaff (2010): The myth of missile defense as a deterrent. *Bulletin of the Atomic Scientists*, <<http://www.thebulletin.org/web-edition/features/the-myth-of-missile-defense-deterrent>>.
- Carlton, David – Schaefer, Carlo (eds., 1976): *Arms Control and Technological Innovation*. New York: Wiley.
- Chase, Michael S. (2010): The U.S.-China Strategic Security Relationship and the Nuclear Posture Review Report. *China Brief*, Vol. 10, No. 9, s. 10–13.
- Civiak, Robert L. (2009): *Transforming the U.S. Strategic Posture and Weapons Complex for Transition to a Nuclear Weapons-Free World*. Nuclear Weapons Complex Consolidation Policy Network.
- Crawford, Timothy W. (2009): The Endurance of Extended Deterrence. In: Paul, T. V. – Morgan, Patrick M. – Wirtz, James J. (eds.): *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 277–303.
- Du Preez, Jean (2002): The Impact of the Nuclear Posture Review on the International Nuclear Nonproliferation Regime. *The Nonproliferation Review*, Vol. 9, No. 3, s. 67–81.
- Fortmann, Michel – von Hlatky, Stéfanie (2009): The Revolution in Military Affairs. In: Paul, T. V. – Morgan, Patrick M. – Wirtz, James J. (eds.): *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 304–319.
- Foster, John – Welch, Larry (2006): *Nuclear Capabilities Report Summary*. United States Department of Defense.
- Freedman, Lawrence (1989): *The Evolution of Nuclear Strategy*. London: Macmillan Press.
- Glasser, Charles L. – Fetter, Steve (2001): National Missile Defense and the Future of U.S. Nuclear Weapons Policy. *International Security*, Vol. 26, No. 1, s. 40–92.
- Guthe, Kurt (2002): *The Nuclear Posture Review: How Is the “New Triad” New?* Washington, D.C.: Center for Strategic and Budgetary Assessments.
- Harrington de Santana, Anne (2010): *The Strategy of Nonproliferation: Maintaining the Credibility of an Incredible Pledge to Disarm*. Working paper.
- Hildreth, Steven A. (2009): *Long-Range Ballistic Missile Defense in Europe*. Washington, D.C.: Congressional Research Service.
- Hoffman, David E. (2010): Reviewing the Review. *Foreign Policy*, <http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/04/06/reviewing_the_review?obref=obnetwork>.
- Hynek, Nikola (2008): Protiraketová obrana v současném strategickém a politickém kontextu: Vztah k odstraňování a dopad třetího pilíře na dynamiku mezi relevantními aktéry. *Mezinárodní vztahy*, Vol. 43, No. 4, s. 5–31.
- Jervis, Robert (2009): Deterrence, Rogue States, and the U.S. Policy. In: Paul, T. V. – Morgan, Patrick M. – Wirtz, James J. (eds.): *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 133–157.
- Johnson, Rebecca (2005): Politics and Protection: Why the 2005 NPT Review Conference Failed. *Disarmament Diplomacy*, No. 80, <<http://www.acronym.org.uk/dd/dd80/80npt.htm>>.
- Johnson-Freese, Joan – Nichols, Thomas M. (2007): Space, Security, and the New Nuclear Triad. *Brown Journal of World Affairs*, Vol. 14, No. 1, s. 159–172.
- Kimball, Daryl G. (2011): After New START, What Next? *Arms Control Today*, Vol. 41, January/February 2011, <http://www.armscontrol.org/act/2011_01-02/Focus>.
- Kristensen, Hans M. (2005): The Role of U.S. Nuclear Weapons: New Doctrine Falls Short of Bush Pledge. *Arms Control Today*, Vol. 35, September 2005, <http://www.armscontrol.org/act/2005_09/Kristensen>.
- Kristensen, Hans M. (2006): Pentagon Cancels Controversial Nuclear Doctrine Documents. *Federation of American Scientists*, <http://www.fas.org/blog/ssp/2006/02/pentagon_cancels_controversial.php>.
- Kristensen, Hans M. (2007): U.S. Strategic War Planning After 9/11. *The Nonproliferation Review*, Vol. 14, No. 2, s. 373–390.
- Kristensen, Hans M. (2010a): US and Russian Nuclear Forces: Status and Trends in Light of the Smaller and Safer. *Federation of American Scientists*, <http://www.fas.org/programs/ssp/nukes/publications1/Brief2010_SmallSafe.pdf>.
- Kristensen, Hans M. (2010b): The Nuclear Posture Review. *Federation of American Scientists*, <<http://www.fas.org/blog/ssp/2010/04/npr2010.php>>.
- Kristensen, Hans M. (2010c): New START Treaty Has New Counting. *Federation of American Scientists*, <<http://www.fas.org/blog/ssp/2010/03/newstart.php>>.
- Kristensen, Hans M., (2011): The B61 Life-Extension Program: Increasing NATO Nuclear Capability and Precision Low-Yield Strikes. *Federation of American Scientists*, <<http://www.fas.org/blog/ssp/2011/06/b61-12.php>>.
- Kristensen, Hans M. – Norris, Robert S. (2011): US tactical nuclear weapons in Europe, 2011. *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol. 67, No. 1, s. 64–73.
- McDonough, David S. (2003): *The 2002 Nuclear Posture Review: The ‘New Triad’, Counterproliferation, and U.S. Grand Strategy*. Vancouver: Centre of International Relations.
- McDonough, David S. (2006): *Nuclear Superiority: The ‘New Triad’ and the Evolution of Nuclear Strategy*. London: International Institute for Strategic Studies.
- Medalia, Jonathan (2004): *Nuclear Weapon Initiatives: Low-Yield R&D, Advanced Concepts, Earth Penetrators, Test Readiness*. Washington, D.C.: Congressional Research Service.
- Medalia, Jonathan (2006): “Bunker Busters”: *Robust Nuclear Earth Penetrator Issues, FY2005-FY2007*. Washington, D.C.: Congressional Research Service.

- Morgan, Patrick M. (2003): *Deterrence Now*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morgenthau, Hans (1976): The Fallacy of Thinking Conventionally about Nuclear Weapons. In: Carlton, David – Schaefer, Carlo (eds.): *Arms Control and Technological Innovation*. New York: Wiley, s. 256–264.
- Paul, Thazha V. (2009): *The Tradition of Non-Use of Nuclear Weapons*. Stanford: Stanford University Press.
- Paul, Thazha V. – Morgan, Patrick M. – Wirtz, James J. (eds., 2009): *Complex Deterrence: Strategy in the Global Age*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Pearl, Jonathan (2011): After New START: Challenges and opportunities for 21st century arms control. *Bulletin of the Atomic Scientists*, <<http://www.thebulletin.org/web-edition/features/after-new-start-challenges-and-opportunities-21st-century-arms-control>>.
- Perry, William J. – Schlesinger, James R. et al. (2009): *America's Strategic Posture: The Final Report of the Congressional Commission on the Strategic Posture of the United States*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Potter, William C. (2005): *Trends in U.S. Nuclear Policy*. Paris: Institut français des relations internationales.
- Sagan, Scott D. – Vaynman, Jane (2011): International Reactions to the 2010 Nuclear Posture Review. *Non-proliferation Review*, Vol. 18, No. 1, s. 235–259.
- Samson, Victoria (2007): Prospects for Russian-American Missile Defence Cooperation: Lessons from RAMOS and JDEC. *Contemporary Security Policy*, Vol. 28, No. 3, s. 494–512.
- Smoke, Richard (1993): *National Security and the Nuclear Dilemma: An Introduction to the American Experience in the Cold War*. New York: McGraw-Hill.
- Sokov, Nikolai (2003): *Evolution in Nuclear Strategy in US and Russia and its Implications in Arms Control*. Paris: Institut français des relations internationales.
- Snyder, Glenn (1961): *Deterrence and Defense: Toward a Theory of National Security*. Princeton: Princeton University Press.
- Tertrais, Bruno (2011): Extended deterrence: Alive and changing. *The Interpreter – Lowy Institute for International Policy*, <<http://www.lowyinterpreter.org/?d=D%20-%20Is%20extended%20nuclear%20deterrence%20dead?>>.
- Walt, Stephen M. (2010): Nuclear Posture Review (or Nuclear Public Relations?). *Foreign Policy*, <http://walt.foreignpolicy.com/posts/2010/04/06/nuclear_posture_review_or_nuclear_public_relations>.
- Woolf, Amy – Bowman, Steve – Squassoni, Sharon (2007): *Arms Control and Non-proliferation: A Catalogue of Treaties and Agreements*. Washington, D.C.: Congressional Research Service.
- Woolf, Amy (2008): *U.S. Nuclear Weapons: Changes in Policy and Force Structure*. Washington, D.C.: Congressional Research Service.

Dokumenty

- Ahearn, John et al. (2009): Letter to president Barack Obama from John Ahearn et al., July 2, 2009. *Union of Concern Scientists*, <<http://www.ucsusa.org/assets/documents/nwgs/scientists-letter-to-obama.pdf>>.
- Arms Control Association (2003): The START III Framework at a Glance, <<http://www.armscontrol.org/factsheets/start3>>.
- Arms Control Association (2008): Presidential Q&A: President-elect Barack Obama, <<http://www.armscontrol.org/2008election>>.
- Arms Control Association (2011): Nuclear Weapons: Who Has What at a Glance, <<http://www.armscontrol.org/factsheets/Nuclearweaponswhoahaswhat>>.
- Barry, John (2009): Bye-Bye Bomber? *Newsweek*, 12. 12. 2009, <<http://www.newsweek.com/2009/12/11/bye-bye-bomber.html>>.
- BBC (2010): Text: US President Barack Obama warns of nuclear terrorism. *BBC News*, 12. 4. 2010, <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8614695.stm>>.
- Ellis, James O. (2002): Statement of Admiral James O. Ellis, USN, Commander in Chief, United States Strategic Command, before the Senate, Armed Services Committee, Strategic Subcommittee, on command posture, March 20 2002. Washington, D.C.: United States Senate, <<http://armed-services.senate.gov/statemnt/2002/March/Ellis.pdf>>.
- Global Security (2002): Nuclear Posture Review [Excerpts], <<http://www.globalsecurity.org/wmd/library/policy/dod/npr.htm>>.
- Gorbachev, Michail (2007): The Nuclear Threat. *The Wall Street Journal*, 31. 1. 2007, <http://www.wagingpeace.org/articles/2007/01/31_gorbachev_nuclearthreat.htm>.
- Joint Chiefs of Staff (1999): Joint Doctrine for Countering Air and Missile Threats, <http://www.fas.org/spp/starwars/docops/jp3_01.pdf>.
- NATO (2010): Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation, <<http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>>.
- NATO (2010b): Lisbon Summit Declaration, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm?mode=pressrelease>.
- Obama, Barack (2009): Remarks by president Barack Obama as delivered. Washington, D.C.: The White House, Office of the Press Secretary, <http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Remarks-By-President-Barack-Obama-In-Prague-As-Delivered>.

- Obama, Barack (2010): Statement by President Barack Obama on the Release of Nuclear Posture Review. Washington, D.C.: The White House, Office of the Press Secretary, <<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/statement-president-barack-obama-release-nuclear-posture-review>>.
- Payne, Keith (2010): Hope masquerading as experience: Obama plan elevates nonproliferation above deterrence. *Washington Times*, 15. 6. 2010, <<http://www.nipp.org/PAYNE-%20Washington%20Times%206.15.10.pdf>>.
- Shultz, George P. – Perry, William J. – Kissinger, Henry A. – Nunn, Sam (2008): Toward a Nuclear-Free World. *The Wall Street Journal*, 15. 1. 2008, <http://www.nuclearsecurityproject.org/atf/cf/%7B1FCE2821-C31C-4560-BEC1-BB4BB58B54D9%7D/TOWARD_A_NUCLEAR_FREE_WORLD_OPED_011508.PDF>.
- SIPRI (2012): SIPRI Yearbook 2012 Summary, <<http://www.sipri.org/yearbook/2012/files/SIPRIYB12Summary.pdf>>.
- U.S. DoD (2001): Quadrennial Defense Review Report, <<http://www.defense.gov/pubs/qdr2001.pdf>>.
- U.S. DoD (2002): Special Briefing on the Nuclear Posture Review, transcript, <<http://www.defense.gov/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=1108>>.
- U.S. DoD (2010a): Nuclear Posture Review Report, <<http://www.defense.gov/npr/docs/2010%20Nuclear%20Posture%20Review%20Report.pdf>>.
- U.S. DoD (2010b): Quadrennial Defense Review Report, <http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf>.
- U.S. DoD (2010c): Ballistic Missile Defense Review Report, <http://www.defense.gov/bmdr/docs/BMDR%20as%20of%2026JAN10%200630_for%20web.pdf>.
- U.S. DoD (2010d): Increasing Transparency in the U.S. Nuclear Weapons Stockpile, <http://www.defense.gov/npr/docs/10-05-03_fact_sheet_us_nuclear_transparency_final_w_date.pdf>.
- U.S. DoD (2012): Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense, <http://www.defense.gov/news/Defense_Strategic_Guidance.pdf>.
- U.S. Department of State (2002): Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Strategic Offensive Reductions, <http://www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/strategic-offensive-reduction/trty_strategic-offensive-reduction_2002-05-24.htm>.
- U.S. Department of State (2010a): Clinton, Gates Interview on CBS' "Face the Nation", April 11 2010, <<http://www.america.gov/st/texttrans-english/2010/April/20100412150641xjsnommis0.1368372.html>>.
- U.S. Department of State (2010b): Treaty Between the United States of America and the Russian Federation on Measures for the further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms, <<http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf>>.

Poznámka

Článek vznikl v rámci projektu SVV Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Autor by touto cestou rád poděkoval anonymním recenzentům, redakci Mezinárodních vztahů a dr. Nikolovi Hynkovi z Ústavu mezinárodních vztahů za podnětné komentáře a připomínky, které vedly k vypracování konečné verze textu článku.